

Úvod

Čo hovoria o Márii ľudia ?

Pre kresťana, a dokonca aj pre hociktorého človeka by malo byť ľahké a jednoduché odpovedať na otázku: „Kto je to Mária“. Vieme, že Mária je po Ježišovi najznámejšou osobou v kresťanstve a v dejinách ľudstva. Nie náhodou mohol americký sociológ Andrew Greeley povedať, že Mária predstavuje „najsilnejší a najľudovejší kultúrny symbol za posledných dvetisíc rokov“. Ale takmer tisíc rokov pred ním Bernardo di Chiaravalle povedal o Matke Pána že bude „témou všetkých storočí“.

Skutočnosť je taká, že hoci aj malé dieťa vie na otázku „Kto Je Panna Mária?“ správne odpovedať, že je Ježišovou Matkou, súčasnosť prináša nebyvalé bohatstvo ďalších rôznorodých hodnotení a svedectiev o jej osobe.

Masmédia

V decembri 1996 americký časopis Life venoval Pannu Máriu titulnú stranu a jednu meditáciu o The Mystery of Mary, v ktorej sa tvrdí, že Ježišova Matka je dvetisíc rokov od narodenia svojho syna, milovanejšou, silnejšou a kontroverznejšou ako kedykoľvek predtým. Táto reportáž neunikla pozornosti denníka Corriere della Sera, ktorý ho „vôbec nepovažuje za znesväcujúci“ a sám reaguje titulkom: La Madanna diventa superstar /Madana sa stáva superhviezdou - 7.12.1996/ a trvá na nepopierateľnom boome úspešných mariánskych publikácií a putovaní do svätých. Tento fenomén pozitívne hodnotí aj Vittorio Messori ako potrebu stretnúť sa s niečím Božím. Naopak Ida Magli to vníma ako naháňanie sa za zázrakmi v čase krízy.

Už predtým sa viaceré časopisy s veľkým počtom výtlačkov zaujímali o Máriu. Začala to Panorama v roku 1979 krátko po zvolení pápeža Jána Pavla II., ktorý svojimi prvými slovami z balkóna Baziliky sv. Petra hlásal „absolútnu dôveru“ v Pannu Máriu. Novinár sa vtedy spýtal: „Dostane, mariánsky, pápež mariológiu, čiže štúdium a prejavy Mariánskej zbožnosti, zo súčasnej krízy?“ Existuje množstvo svedectiev psychológov, antropológov, evanjelických a katolíckych teológov, ktorí sa zameriavajú na mariologickú krízu a ponúkajú dokonca protichodné interpretácie postavy Márie.

V roku 1981 je to Amica, ktorá pod menom Francesky Grazziniovej predstavuje Máriu ako „ženu, o ktorej sa vždy najviac rozprávalo“, dokonca ako tú, ktorá v histórii ľudstva podstúpila rôzne „prestrojenia“ podľa potrieb jednotlivých historických epoch. Tak sa pre vzdelanú feministku Marinu Warnerovú stala židovská žena z čias rímskej nadvlády Pannou Nepoškvrnenou, Nanebovzatou, Kráľovnou a Madonou... V skutočnosti - pridáva evanjelička Franca Longová - bola Mária ozajstnou rebelkou, keď mohla vysloviť revolučné slová Magnifikátu, podľa ktorých sa cíti „nástrojom Boha, aby zmenila ľudí“ a prevrátiť svetské hierarchie.

Keď si všimneme, aké miesto má v ľudovom vyššom umeleckom prejave postava a úloha Kristovej Matky, novinár Sergio Zavoli nám hovorí to, čo už povedal Benedetto Croce, že „sa nemôžeme nenazvať mariánskymi ctiteľmi“. A uvádza príklad Ruska: „Pozri sa na Rusko, krajinu mariánskejšiu ako hociktorú inú, aj keď oficiálne ateistickú. V Rusku som videl z celého východu najkrajšie kostoly, ktoré boli zasvätené Pannu Máriu“.

Sú ľudia, ako napríklad komik Pino Caruso, ktorí sa jemne vysmievať z toho, koľkí „videli“ Madonu, „určite je ich oveľa viac ako tých, čo sledujú druhý program v televízii“. A videli ju na tých najrôznejších miestach: na horách, v jaskyniach, na morskom pobreží, na brehoch riek, nazerajúcu cez okno, vo Francúzsku, v Španielsku, v Taliansku, v Južoslávii...

Moderným jazykom by sme mohli povedať, že sa zjavila a stále sa zjavuje v európskej televíznej sieti. A zjavuje sa deťom, pastierom, chudobným v duchu. Napríklad členom obchodnej komory sa nezjavila nikdy, a ani členom Národného zväzu priemyselníkov.

Aby sme zostali ešte vo svete televízie, rozruch spôsobili aj rozhovory Nazarena Fabbrettiho uverejnené v časopise Gente 1987. Novinárovi Enzovi Biagimu sa tak veľmi páči mlčanie evanjelií o Márii, ktoré necháva vyjsť na povrch jej chudobu a problémy, ale aj jej slovo na svadbe v Káne „veľmi jednoduché, zreteľné a jasné pre naše dobro“. Aj keď sa Biagi ako dospelý prestal modliť k Márii, pretože sa radšej obracal priamo na Boha, aj tak si myslí, že ona je „východiskovým bodom, nositeľkou viery a zbožnosti, ale aj kultúry a histórie celého Západu a všetkých veriacich, vrátane moslimov, ktorí ju uctieujú ako matku proroka Ježiša z Nazareta. Nikto, priamo ani nepriamo, nemôže zabrániť tomu, aby ju vo svojom živote stretol“.

Populárny televízny moderátor Mike Bongiorno sa priznáva, že sa k Panne Márii modlil aspoň v časoch núdze, zvlášť keď ho zatkli Nemci a uväznili v San Vittore: „Písal som svoje modlitby a prosby k Madone na múry svojej cely.“ K svojim názorom o Márii dodáva: „Moja predstava o Madone je taká, že je veľmi sladká a silná zároveň. Je to obraz, ktorý som získal na základe rodinných tradícií, nádeje, uznania.../.../ Nedokážem si je predstaviť v nebeskej sláve, vo svojej nádhere a oslavení. Mne sa Madona spája s perspektívou materstva.“ Mária je dokonca „odvážnou matkou, najodvážnejšou zo všetkých“.

Herečka Valeria Moriconiová spozorovala na základe vzťahu k Márii zmenu vo svojom živote. Kým v rodine sa obracali na Madonu ako na „prvú pomoc“ v núdzových situáciách, v dospelosti získala na ňu realistejši pohľad: „Dnes už vidím Máriu bez slávnostných plášťov, korún a plechových srdiečok a votívných šperkov. Vidím ju ako ženu z ľudu, samozrejme požehnanú medzi ženami, ale ľudskú ako všetky ostatné ženy.“

Madona ľudu

Medzi jednoduchými ľuďmi sa šíria tie najrozličnejšie myšlienky o Matke Ježiša. Stačí si pozrieť zbierky mariánskych básní a spevov, aby sme pochopili, že zastáva rodinnú pozíciu /podľa jednej legendy z Kalábie - regiónu Južného Talianska - chodila do školy k Sibyle Aspromontskej/, potrebuje sa naučiť prebaľovať Malého Ježiša, vyberie si nie bohatých, ale chudobných...

Jedna stará jednoduchá žena z Neapola, s ktorou Roberro De Simone robil rozhovor, rozpráva do mikrofónu príbeh siedmich madoniných sestier, z ktorých naškaredšia skončila v Montevergine. „Hlavná hrdinka mnohých chvál sa stáva tiež obľúbeným útočiskom nepolepšiteľných alebo príležitostných hriešnikov.“

Čo však skutočne znamená Mária pre ľudí?

V Messaggero di sant Antonio Sandro Maggiolini, biskup z Coma, uznáva, že „treba stále oslobodzovať zbožnosť ľudí od nebezpečenstva“, ktorým sú povera a mágia, ale obáva sa, aby neupozornil na určité „neškodné“ predsudky. V skutočnosti „ľudia vo všeobecnosti veľmi dobre intuitívne vedia, že kresťanstvom sa tiahne popri mužskej prísnosti aj dimenzia ženskej nežnosti, veľmi dobre tušia, že Mária si neprivlastňuje modlitby a modliacich sa len pre seba, ale všetko a všetkých privádza k svojmu Synovi, veľmi dobre tušia, že Mária je ako ju terajší pápež nazýva, - prostrednicou materstva -/.../. Ľudia dokonca tušia aj to, že Mária nie cieľom modlitby, ale štýlom, atmosférou modlitby, do ktorej sa treba vložiť a povedať - áno - Pánovi a nasledovať ho až po kríž a ešte ďalej“.

Biskup Giuseppe Agostino sa presne vyjadril o ľudovej Panne Márii a vychádzal pritom z osobnej skúsenosti. Vychádzal zo skúsenosti ľudí a ich hodnoty viery, ktoré chápu Máriu „ako živú bytosť, ako materskú a vplyvnú bytosť, ktorá je jedinou a univerzálnou prostrednicou, ktorá zdieľa ľudské utrpenie, pretože je matkou, hnacou silou spoločenstva,

vzorom kresťanskej existencie, vzorom toho, čím by sme mali byť, cieľom toho, čím by sme chceli byť.“

Spolu s biskupom F. Tortorom by sme mohli upresniť, že mariánsku zbožnosť ľudí „oživuje predovšetkým zmysel pre svätosť. Madonu vnímajú ako najsvätejšiu bytosť, obdarenú nadprirodzenou mocou a dobrotou. K nej sa prirovnáva zbožný človek chudobný v duchu a s potrebou uzdravenia a pomoci“. Jedným slovom, kto sa zúčastnil spoločnej modlitby, ktorú sa modlia k Madone pútnici v 1400 mariánskych svätyniach, uvedomí si, že modliaci sa vedia, že sa nachádzajú pred „Tu vivente /Tu žijúce/“, pred živou, materskou a dobrotivou bytosťou.

Madona pápeža

Z ľudu, ktorý je základňou pyramídy, vystúpime na jej vrchol, kde sa nachádza ten, ktorý slúži služobníkom Boha. Mária Antonietta Macchiocchiová, spisovateľka marxisticko-leninsko-maoistického zmýšľania, sa snaží vyjadriť mariánske chápanie pápeža Wojtylu v pravom svetle: „Ján Pavol II., vykresľovaný ako najväčší nepriateľ žien na svete /.../, je vskutočnosťou predovšetkým mystik, ktorý si zvolil ženu v pravom slova zmysle, Panu Máriu, ktorá je absolútnym základom jeho vlastnej mystickej inšpirácie a jeho vlastného pontifikátu, až natoľko, že v jeho erbe sa nachádza: „Totus tuus, /.../ Z náboženského pohľadu nie je Wojtylova Madona putujúcou ženou ..., ale je to Panna z Čenstochovej, poľská Čierna Madona, alebo tá z Fatimy, ktorá sa zjavila a hovorila pastierom o strategickej politike a budúcnosti, tá, ktorá môže sprostredkovať niektoré Božie zásahy, ktoré sa stávajú veľkým protikladmi v histórii: robí sa sprostredkovateľkou Cirkvi smerom na východnú Európu“.

Ale dajme slovo samému Jánovi Pavlovi II., ktorý 13. mája 1994, keď bol ešte v poliklinike Gemeli, definoval Máriu ako veriacu a ako starostlivú matku, prítomnú v jeho živote: „Kto je pre nás Mária? Je tou, ktorá nepretržite postupuje v napredovaní vo viere, ako to robievala počas svojho pozemského života, keď zostávala spojená so svojim Synom až po kríž /.../. Bola to materinská ruka, ktorá dávala smer dráhe náboja a pápež sa v agónii, prevezený do polikliniky Gemelli, zastavil na prahu smrti“.

Vo svojej knihe Dar a tajomstvo, napísanej pri príležitosti päťdesiateho výročia kňazstva, pápež nezabúda na „mariánsku niť“, prítomnú v jeho povalaní. Poznomenáva, že podľa jeho skúsenosti „sa Mária približuje ku Kristovi, vedie nás k Nemu, pod podmienkou, že sa oživi jej tajomstvo v Kristovi“.

Jánovi Pavlovi II. vďačíme za mariánsku propagáciu v pokoncilovom období vďaka zjavnému svedectvu úplnej odovzdanosti Ježišovej Matke, ale aj vďaka jeho prejavom a veľkej encyklike Redemptoris Mater /1987/, v ktorej žiada od veriacich, aby sa neuspokojili s náukou a so zbožnosťou, ale aby prežívali autentickú mariánsku spiritualitu, ktorá prijíma Máriu ako matku podľa príkladu milovaného učeníka pod krížom /RM 45a48/.

Mária - ideál života pre mladých

Propagácia „mariánskej spirituality“ zo strany Jána Pavla II. sa potvrdzuje stále väčším záujmom o postavu Márie zo strany mladých.

Jedna anketa, do ktorej sa zapojilo sto mladých v troch saleziánskych strediskách /v centre Ríma, na periférii Ríma a v blízkom mestečku/ dospela k týmto výsledkom: „ 53 % opýtaných vidí Máriu ako **osobu ochotnú pristúpiť na Boží plán** a 42 % ju považuje za **ideál života pre každého kresťana**“.

Krátko po Druhom vatikánskom koncile, keď ôsma kapitola Konštitúcie Lumen gentium nebola ešte prijatá a osvojená, vzťah Márii v Cirkvi akoby ochladol. Teraz Koncil prináša svoje ovocie, keďže Cirkev vidí postavu Ježišovej Matky ako jedinečnú v jej spiritualite otvorenosti voči Božiemu dielu a ako ideál života pre každého kresťana. Okrem obširných výkladov, „zdá sa, že mladí pred je teologickým a doktrinálnym poznaním

uprednostňujú predstavy o Márii, ktoré sú nad rámec klasických definícií /Matka Ježiša, Matka cirkvi/ a ktoré sú prepojené viac na skúsenosť, ktorú prežívajú, alebo ktorú by chceli dosiahnuť“.

Mária teológov

Keď sledujeme Tacuino mariano /Máriin zápisník/ od Vittorio Messoriho, „zdá sa, že Madona, nerobí kultúru, že desiatky tisícov kníh jej venovaných akoby ani neexistovali, sú dobré len na to, aby ich čítali v náboženskom gete“. Západný svet si drží odstup od mariánskych publikácií: „Ignoruje ich so zmesou ľahostajnosti, opovrhnutia a útrpnosti“. Novinár tu hovorí o náboženskej literatúre, nie o mariologickej produkcii, ktorá má nepopierateľné privilégia. Len pri príležitosti mariánskeho roka 1987 - 1988 bolo publikovaných 13 dôležitých traktátov a mariológií /počet sa v nasledujúcich rokoch strojnásobil/ a to nepočítame state biblické, liturgické, patristické, antropologické ... ktoré sa týkajú Márie.

Mariológia sa nám dnes zdá byť veľkým skladoom, v ktorom sa horlivo pracuje v troch smeroch: koncilová cesta **obnovy**, ktorá dáva na prvé miesto Máriu v ekumenizme, komplementárna cesta **opätovného získania**, ktorá spôsobuje zbožnosť ľudí k Márii a rozvíja mariológiu vo vzťahu k Duchu Svätému, a neznáma cesta **inkulturácie**, ktorá včleňuje mariánsku hodnotu kresťanstva do rôznych kultúr, vrátane latinskoamerickej a latinskej.

Mária ako syntéza kresťanského tajomstva

Aj keď dnes ešte v určitých prostrediach pretrváva rozčarovanie typické pre kultúrnu zmenu, spoločné úsilie v súčasnej mariológii vidí v Márii syntézu kresťanského tajomstva. V našich časoch má, podľa Ignáca de la Potteria, exegéza tendenciu vidieť Máriu ako „istý druh syntézy všetkých predchádzajúcich zjavení v Božom ľude“. Teológia v nej vidí s Brunom Fortem „ikonu celého tajomstva kresťanstva“, s Reném Lauretinim „kľúč ku kresťanskému tajomstvu“. Aj sám autor prišiel k záveru, že „Mária je mikrohistória spásy“, pretože „v nej sú dané, stanovené a tu sa stretávajú spôsoby Božieho konania a navyše je v nej príkladná odpoveď na Božie zásahy v histórii spásy“.

Keď hovoríme o nej, hovoríme o Kristovi, o človeku a jeho budúcnosti. V Márii pochopíme seba samých: nepoškvrnená a nanebovzatá, začiatok a koniec Máriinho života osvetľujú naše prvotné povolanie k svätosti a konečný cieľ, ku ktorému smerujeme. Mária nenahrádza tajomstvo kresťanstva, ale je jeho nádhernou ikonou. Vidíme ju ako priezračnú prizmu, jasný diamant, ktorý „určitým spôsobom zjednocuje a odzrkadľuje v sebe základné pravdy viery“ /Lumen gentium 65/, od vtelenia po Trojicu. Vzdať sa jej alebo poprieť jej prítomnosť znamená zriecť sa časti, ktorá reprodukuje celok, mikrodejín, ktoré odzrkadľujú spasné konanie Boha vo svete, živej osoby, ktorá má v sebe to, čo zmizlo v teológii.

„Kresťanská rodina“ sa hlási k Márii

Ľudia, ktorí prežívajú problémy súčasného sveta, sa hlásia k Márii - Ježišovej Matke a musia prekonať svoje pochybnosti a obavy z veľkej rozpravy, ktorá vznikla na stránkach časopisu Famiglia cristiana /Kresťanská rodina/.

Otázky ľudí o Márii vychádzajú zo života, zo skutočnosti, o ktorých hovoria noviny, z problematik, ktoré vznikajú z kontaktu so Svätým písmom alebo s ľuďmi, ktorí myslia ináč ako katolíci. Tieto zahŕňajú tri oblasti: ekleziálnu vieru, zjavenia, kult, ktoré formujú tri časti tohto diela.

Zaráža nás dôraz, ktorý sa pripisuje zjaveniam a zvláštnym prejavom Panny Márie v 20 storočí a zvlášť fatimskému tajomstvu. Záujem o otázky spojené s mariánskym kultom je menší. Väčšie nadšenie je venované problematikám viery vyplývajúcim z čítania evanjelií alebo z mariánskych dogiem.

Keď sa zaoberáme týmito otázkami, zdá sa nám, že vychádzajú z túžby priblížiť Pannu Máriu Božiemu ľudu, priblížiť ju ako človeka, ktorý neodzbrojuje svojou dokonalosťou alebo dogmami, ktoré sa na ňu vzťahujú, ale aby priťahovala svojim príkladom viery na ceste k novým cieľom v kontakte s Ježišom. Nachádzame tu túžbu po rovnováhe a jasných smerovaniach namiesto množstva zvláštnych udalostí, ktoré nemajú mať prevahu nad definitívnym zjavením, ktoré nastalo v Kristovi, ale majú k nemu viesť. Existuje určitý úpadok foriem mariánskeho kultu, ako napríklad mesiac máj a ruženec, ktoré by sa mali ponechať, ale mali by sa zosúladiť s liturgiou, „prameňom a vrcholom“ života Cirkvi.

Odpovede nájdeme na ceste obnovy, ktorá začala Druhým vatikánskym koncilom, ktorú rozvíja pápežský učiteľský úrad, s vhodnými odvolávkami na nedávne výdobytky mariológie a na kultúru našich čias. Je na čitateľoch a čitateľkách, aby z nich vychádzali a aby napreodovali v hlbšom štúdiu a vo vzťahu lásky a modlitby k Matke Pána, ktorú „všetky pokolenia budú volať blahoslavenou“ pre „veľké veci“, ktoré jej urobil trojjediný Boh.

VIERA

Prečo evanjelisti hovoria o Márii takmer výlučne len v súvislosti s Ježišovým narodením ?

Ako sa dá vysvetliť, že evanjelisti Máriu spomínajú poväčšine v takzvaných rozprávaniach o detstve a potom, počas Ježišovho verejného účinkovaní, sa z nich prakticky vytráca?

A navyše, prečo evanjelista Ján venuje tak málo priestoru Panne Márii?

Jozef z Orvieta

Ak to vyjadríme v číslach, väčšina zo 153 evanjeliových veršov o Márii je z prvých dvoch kapitol Matúšovho a Lukášovho evanjelia, ktoré hovoria o Ježišovom narodení a detstve. Treba však zdôrazniť, že pokiaľ Lukáš a Matúš neskôr spomínajú Máriu len v rozprávaní, v ktorom Matka chce stretnúť svojho Syna počas kázania, Ján rozpráva Máriin príbeh na svadbe v Káne a pod Krížom.

Na to, aby sme sa dopracovali k vysvetleniu, si potrebujeme pripomenúť priebeh vzniku evanjelií. Tak prideme na to, že prítomnosť Márie sa **nevytráca**, ale naopak, je tým **výraznejšia**, čím viac sa prehĺbuje chápanie Kristovho tajomstva zo strany spoločenstva.

Prvá zmienka

Môže sa zdať zvláštne, ale **kerygma** alebo prvá zmienka o Ježišovi, ktorá sa zachovala v odkazoch svätých Petra a Pavla v Skutoch apoštolov sa nesústreďuje na vtelenie a pozemský život Krista, ale na hlavnú spôsobenú udalosť, ktorou bola jeho smrť a zmŕtvychvstanie. V tejto prvej zmienke sa Mária nespomína.

Keď prechádzame od evanjelizácie ku katechéze, rozširuje sa uvažovanie o Kristovom tajomstve, hovorí sa o poslaní Božieho syna na svet a o verejnom účinkovaní, ktoré začalo krstom. V týchto súvislostiach nechýbajú zmienky o Márii, ale nie v pozitívnom svetle, pretože rané kresťanstvo sa ocitlo v núdzi a zápasilo so židovskými skupinami, ktoré sa považovali za vyvolené, na základe svojho pôvodu od Abraháma. No keď kresťanské spoločenstvá neskôr uvažujú nad Kristovým tajomstvom a pýtajú sa, kde má pôvod Ježiš, je to práve Matúšovo rozprávanie o Ježišovom detstve, ktoré hovorí: „S narodením Ježiša Krista to bolo takto“. Toto narodenie zahŕňa, samozrejme, prítomnosť Panny-Matky, nie náhodnú, ale vopred ohlásenú prorokmi: Mária vstupuje do tajomného Božieho plánu na záchranu ľudí, je zaradená do Kristovej genealógie a je zavŕšením Izaiášovho proroctva.

Príkladná viera

Lukáš sa usiluje podať ucelené evanjelium, výsledok skúmania minulosti, ktoré zahŕňa aj Ježišov pôvod a udalosti od počatia až po začiatok verejného účinkovania /rozprávanie o detstve/. V tejto súvislosti sa objavuje aj postava Ježišovej Matky, a to nielen so zreteľom na jej panenské materstvo, ale aj so zreteľom na príkladnú vieru. V Máriinej odpovedi na anjelov pozdrav nachádzame ozvenu hlasu, ktorým dáva vyvolený ľud súhlas k zmluve. Alžbeta prehlasuje, že radosť a spása prináležia Márii pre jej vieru. **Magnificat** odhaľuje v Panne Márii duchovné postoje nábožných ľudí a „chudobných Jahvevo“. Simeonovo proroctvo sa zmieňuje o meči /romphaia/ prenikajúcom Máriinu dušu. Ide o zmýšľanie, ktoré je proti Ježišovi a ktoré ho doženie až k ukrižovaniu. To zmýšľanie sa láme na matke, ktorej dušu bolesť prepichne ako meč. Nájdenie Ježiša v chráme uzatvára rozprávanie o Ježišom detstve a je vyvrcholením kristológie prvých dvoch Lukášových kapitol, lebo objasňujú identitu Ježiša ako Syna Otca. Ježišova odpoveď: „Nevedeli ste, že mám byť tam, kde ide o môjho Otca?“ je tajomná a nechápe ju ani Mária, ktorá dobre poznala Ježišov pôvod. Ako poznamenáva svätý Ambróz, nemohla pochopiť túto vetu zahalenú veľkonočným tajomstvom: „A nie náhodou ho na tretí deň našli v chráme ... a týmto chcel ukázať, že tri dni po svojom víťaznom utrpení vstane z mŕtvych, aby sa veriacim ukázal na svojom nebeskom tróne.

V Káne pod krížom

Ján dopĺňa prvé tri evanjeliá rozprávaním o Márii, ktorá zohrala významnú úlohu v Káne Galilejskej na začiatku Ježišovho verejného účinkovania svojím príhovorom, čoho dôsledkom bolo prvé Ježišovo znamenie a viera jeho učeníkov. V Káne Ježiš naznačuje Márii hodinu Kalvárie, kde jej zverí osobitné poslanie. V slovách Ukrižovaného Matke a milovanému učeníkovi nie je iba gesto synovského súcitu. Príbeh je štruktúrovaný podľa **schémy zajavenia**, s poukazaním na skutočnú identitu Márie ako matky učeníka.

Preto Ježiš volá matku „ženou“, čo je odvolávka s odvolaním sa na Evu, prvú ženu a matku živých, alebo na dcéru Siona - pannu a matku, ktorá je personifikáciou Božieho ľudu. Na rozdiel od apoštolov, s ktorými ju často porovnávajú, je Mária ženou, ktorá rodí a prechádza od bolesti až po radosť z toho, že bola matkou zmŕtvychvstalého Krista, ale aj milovaných učeníkov. Reakcia milovaného učeníka: „A od tej hodiny si ju učeník vzal k sebe“ neznamená, že si ju len zobral do svojho domu, ale že sa spolu delili o dary a hodnoty, ktoré zanechal Ježiš: lásku, slovo, Ducha, Eucharistiu. Medzi tieto pravé hodnoty s Ježišom patrí aj dar matky, ktorý učeník prijíma a odozdáva ho spoločenstvu.

Jánom sa uzatvára kristologický kruh, ktorý vychádza z veľkonočného tajomstva a prechádza až po Ježišovo detstvo, kde je Máriina prítomnosť zreteľnejšia, ale potom vedie cesta pod kríž, kde je Mária uvedená v Kristovom odkaze, ktorý nezávisel od nej. Dôsledná teológia musí vždy zdôrazňovať prítomnosť Matky v celom tajomstve Syna, od jeho počatia až po kríž. Podľa Božieho plánu má Mária zohrať svoju úlohu matky voči Cirkvi tak, ako sa to udialo vo vzťahu ku Kristovi.

Panna Mária zomrela, alebo bola vzatá do neba?

Videl som časopis, v ktorom bola reprodukcia pohrebu Panny Márie. Ako teda rozumieť jej nanebovzatie?

Enore z Mantony

Sme zvyknutí na predstavu Panny Márie, ktorá vystupuje do neba, a je sprevádzaná anjelmi, tak ako to zobrazil Tizián v kostole Frari v Benátkach, predstavujeme si ako Božia Matka uniká smrteľnej úzkosti. Ale ak by sme sa zahľadeli na byzantské ikony alebo na obrazy Duccia di Buoinsegna, zistíme, že tieto nezobrazujú Máriu, ktorá v sprievode anjelov

už vystupuje do neba, ale Máriu ležiacu na smrteľnej posteli. Jej dušu v podobe dievčaťa oblečeného v bielom berie Ježiš do svojho náručia.

Štyri biblické modely

Sväté písmo pozná štyri schémy alebo modely týkajúce sa pozemského konca, ktoré sú vhodné alebo aplikované na Máriu:

1. Model **šeoľ**, podľa ktorého mŕtvi zostupujú do podzemského sveta, ktorý charakterizuje ticho a zabudnutie.
2. Model **unesenia** alebo **vzatia** do Božieho sveta bez toho, aby prešli smrťou, tak ako sa to hovorí o Henochovi a Eliášovi, alebo o kresťanoch.
3. Model **vyvýšenia**, podľa ktorého sú verní Boží služobníci po smrti vovedení do blaženej nesmrteľnosti.
4. Model **zmŕtvychvstania**, podľa ktorého budú spravodliví po smrti alebo konci vekov vzkriesení so svojimi telami pre večný život. Okrem týchto rôznych modelov Pavol opisuje raj ako miesto, pre ktoré je určujúci Kristus: *prebývať s Pánom.*

Prakticky boli v kresťanskej tradícii aplikované na Ježišovu Matku všetky štyri schémy, podľa ktorých **zomrela**, ale potom **vstala z mŕtvych** a bola **vzatá** do večnej blaženosti, alebo bez toho, aby zomrela, bola **vovedená** do raja. Povedzme, že táto posledná hypotéza, podporovaná v 20. storočí Martinom Jugiom, Gabrielom Roschinim a inými, je podložená skromnými svedectvami v duchovnej tradícii, z ktorých najstaršie sa opiera o nasledujúci úryvok zo spisu Timoteja Jeruzalemského: „Panna až doteraz zostáva nesmrteľnou vďaka Tomu, ktorý ju zobral so sebou a voviedol ju do nebeského príbytku.“

Z úcty k tomuto názoru Pius XII. zabránil zaradeniu zmienky o Máriinej smrti do dogmatickej definície nanebovzatia a sformuloval ju takto: „Nepoškrvnená vždy panenská Bohorodička Mária bola po završení svojho pozemského života s telom i dušou vzatá do nebeskej slávy.“ Ján Pavol II. sa úctivo skláňa pred rovnakou tradíciou tak západného ako aj východného kresťanstva, „ktorá vidí v Máriinej smrti jej vovedenie do nebeskej slávy“.

Apokryfný text

Prvé svedectvá v prospech Máriinho nábožného konca sa nachádzajú v rôznych apokryfných knihách týkajúcich sa **transitu** /prechodu/, spomedzi ktorých spomenieme dielo istého Lucia /Leucia/, z druhého storočia, podľa ktorého Mária dostala správu o svojej smrti priamo od Veľkého Anjela /Ježiša/. Prichádzajú apoštoli z misijných miest, Židia prerušujú Máriin pohreb, ale jej dušu berie Pán, odovzdáva ju Michalovi a po troch dňoch vezmú anjeli aj jej telo do pozemského raja. Tieto prvky na nachádzajú podrobnejšie v ďalších verziách **Tranzitu** a v niektorých neskorších homíliach cirkevných otcov. Odporúčame čítanie starých textov, inšpirovaných ešte židovsko-kresťanskou teológiou. Môže byť hlbokým a nezabudnuteľným náboženským zážitkom. Niektoré texty veľmi pôsobivo opisujú Máriino správanie: ako sa modlí k Synovi oslavnú modlitbu, zvoláva príbuzných, zanecháva svoje dve tuniky dvom vdovám, rozpráva sa s apoštolmi a skončí svoj život „s tvárou usmiatej, obrátenou na Pána“.

Taký istý osud ako Syn

Niektorí cirkevní otcovia, ako napríklad Modestus Jeruzalemský /+ r. 630/ a Ján z Damascénsky /+ r. 749/, hovoria, že bolo opodstatnené, dokonca nutné, aby Matka nasledovala synov osud s prešla skúsenosťou smrti až po skúsenosť zmŕtvychvstania. Ján Pavol II. to uzatvára takto: „Na to aby Mária mohla byť účastná na Kristovom zmŕtvychvstaní, musela byť účastná predovšetkým na jeho smrti ... Dá sa povedať, že prechod z tohto života do druhého bol pre Máriu vyzretím milosti v sláve, tak ako nikdy predtým, po prvýkrát v tomto prípade možno o smrti hovoriť ako o „usnutí“.

Je teda opodstatnené hovoriť o smrti a pohrebe Márie a cítiť jej blízkosť v našej poslednej hodine. A pretože zomrela „v láske, z lásky a pre lásku“ /svätý František Saleský/, je pre nás veľmi dobrým príkladom, ktorým sa môže veriaci inšpirovať.

Patrí Panne Márii titul Nevesta Ducha Svätého?

Čo sa myslí tým, keď sa hovorí, že Mária je Nevestou Ducha? Je to titul vychádzajúci len z ľudovej nábožnosti, alebo má oporu aj v teológii?

Pavla z Imoly

Čitateľka sa vo svojom dlhom liste, z ktorého sme vybrali len kúsok, zmieňuje o diskusii, ktorá je podrobnejšie rozvinutá v mariológii, a rozširuje tému, ktorou sa zaoberal už Druhý vatikánsky koncil. Toto vrcholné stretnutie biskupov nepovažovalo za vhodné dať Panne Márii titul „Nevesta Ducha Svätého“, pretože mali obavy, aby to vo veriacich nevzbudilo dve klamné myšlienky: Aby nevznikol dojem, že Duch Svätý je vo vzťahu k Ježišovi otcom, a aby nevznikol priestor na dohady o manželskej **rovnosti** Panny Márie a Ducha Svätého. Na prvú z nich sa odvolávajú tí, ktorí sú proti tomuto titulu. Ani fakt, ktorý čitateľka uvádza ohľadom Krista - Ženícha Cirkvi, nemožno poprieť, keďže má oporu v Novom zákone. Existujú aj vážne pastoračné a teologické dôvody, aby sa upustilo od pripisovania tohto titulu Panne Márii, a okrem toho je tu rozhodnutie koncilového zhromaždenia.

Poetická formulácia

Na rozdiel od Koncilu, ktorý ani neodsúdil ani nezakázal tento titul, niektorí teológovia ho považujú za „nevhodnú a nejasnú formuláciu, síce poetickú, ale nie teologickú“. Táto formulácia by mohla miešať pravdu s klamstvom do takej miery, že by mohla navádzať na myšlienku **hierogamie** alebo pohlavného spojenia medzi pohanským bohom a ženou. Tomuto zámerne zabráňujú evanjelisti Matúš a Lukáš, ktorí pripisujú Narodenie Krista ako človeka Duchu /slovo Duch je v hebrejčine ženského rodu **ruah**, a v gréčtine stredného rodu **pneuma**/.

A navyše v Lukášovom evanjeliu Duch zostúpi na Máriu nie ako ženích, ale ako oblak na archu, ako oblak, ktorý je symbolom **transcendentnej** Božej prítomnosti /ako to vysvetľuje mariológ René Laurentin/. V definovaní vzťahu medzi Máriou a Duchom by preto bolo lepšie uprednostiť titul „chrám“ alebo „svätyňa“ namiesto „nevesta“ - tak ako to spravil aj Koncil - alebo ešte lepšie by bolo prikloniť sa k termínom ako „sprostredkovateľka“, „znamenie“, „ikona“.

Laurentin tvrdí, že táto formulácia „vyjadruje autentické hodnoty: **lásku**, ktorá charakterizuje Ducha Svätého, Máriu a Božie dielo, hlbokú nerozlučiteľnú **jednotu**, dokonalú a bez splynutia Márie a Ducha Svätého, ich spoločnú **plodnosť** za účelom narodenia Božieho Syna a všetkého toho, čo nasledovalo“.

Teologicky podložené

Chceme vysvetliť, prečo niektorí teológovia považujú titul „nevesta Ducha Svätého“ nie len za ovocie ľudovej nábožnosti, ale za teologicky podložený titul, aj keď nepatrí medzi základné pravdy viery. Už v roku 1968 Gérard Philips považoval tento titul za opodstatnený, pretože „je jasné, že pozíciu medzi dvoma partnermi presne vymedzuje alegória a Božia nadprirodzenosť zostáva zachovaná“. V roku 1996 sa Franco Rebecchi domnieval, že titul „nevesta“, titul z kategórie osobných a rodinných, je mimoriadne vhodný na vyjadrenie „tajomného vzťahu“ medzi Pannou a Duchom, a jeho inerpretácia nevzbudzuje v kresťanoch nijaké pochybnosti. Ďalšia obhajoba mariánskeho titulu bola rozvinutá argentínskou

odborníčkou Inés Morenovou v súvislosti s Máriiným vzťahom k Duchu Svätému, ako sa to objavuje v slávnom **Tratato della vera devozione** a Mária od sv. Ľudovíta Marie Grigniona /+ r.1716/. Dokonca na základe trojičnej teológie, podľa ktorej sú právodejinné skutky /ad extra/ spoločné všetkým trom božským osobám, obhajuje autorka pripisovanie titulu nevesty Márii vzhľadom k Otcovi, Synovi a Duchu, tak, ako sa to dialo počas trvania kresťanskej tradície. Aby sa dala vyjadriť oddaná láska a vznešená plodnosť, ktoré spájajú Máriu s Duchom Svätým, je naozaj ťažké nájsť vhodnejší titul ako titul nevesta.

Vyjadrenie pápežov

V týchto súvislostiach nás neudivuje, že pápežský úrad sa k Máriinmu titulu ako „Nevesty Ducha Svätého“ vyjadril súhlasne. Pavol VI. v apoštolskej exhortácii **Marialis cultus** z roku 1975 pripomína, že niektorí starovekí spisovatelia videli v tajomnom vzťahu Ducha Svätého a Márie manželský aspekt, poeticky ho Prudencius popísal takto: „Panna ešte nevydatá sa vydá za Ducha Svätého“. Ján Pavol II. okrem rôznych prejavov aj v encyklike **Redemptoris Mater** z roku 1987 jasne potvrdil, že keď Duch zostúpil pri Zvestovaní na Máriu, ona „sa stala jeho oddanou nevestou“.

Ponechávam na čitateľku, aby si sama spravila záver ohľadom mariánskeho titulu, ktorý sme sa tu usilovali osvetliť. Zdá sa, že tu platí legitímny teologický pluralizmus, podľa ktorého sa môže prikloniť k rezervovanému postoju Koncilu, a teda hovoriť o Márii ako o „svätyni Ducha“. Je však potrebné, aby sme všetci prijali prvotný obsah zanechaný vo Svätom písme, čiže aby sme uznávali intímne účinné a mystické spojenie, existujúce medzi Máriou a Paraklétom /Utešiteľom/, ktorého dôsledkom bolo Ježišovo počatie a obnovenie a formácia Božích detí.

Bolo manželstvo Svätej rodiny skutočným manželstvom?

Ak je Mária nazývaná Nevesta Ducha Svätého, aké manželstvo bolo s Jozefom?

Pavla z Imoly

Mnohých kresťanov zaujíma, ako sa môže použiť Máriin titul „Nevesta“ v súvislosti s Duchom Svätým aj s Jozefom. Už sme vysvetlili význam titulu „Nevesta Ducha Svätého“, ktorý označuje spoluprácu a intímnu jednotu Márie a Ducha Svätého, čoho dôsledkom bolo fyzické splodenie Božieho Syna. Ide tu o analogický posun termínov označujúcich manželstvo na duchovnú úroveň. Treba tu vidieť nielen už spomínané podobnosti, ale aj rozdiely. V tomto zmysle titul „Nevesta Ducha“ nepočíta s dvoma podstatnými aspektami ľudského manželstva: aby obaja partneri boli na rovnakej úrovni a rovnako spolupracovali. V skutočnosti, aj keď spolupracujú, Duch Svätý je Boh, pokým Mária zostáva ľudskou bytosťou, a dielo tretej božskej osoby zostáva tajomné a nadprirodzené, dielo Panny sa premieňa na biologickú skutočnosť a Mária sa stáva matkou.

Evanjeliá sú jednoznačné

Márii sa hovorí, že je Jozefovou nevestou v pravom slova zmysle a liturgia pomenúva slávnosť svätého Jozefa ako slávnosť „ženícha Panny Márie“. O tomto bode hovoria svedectvá evanjelistov Lukáša a Matúša rovnako: „Boh poslal anjela Gabriela ... k panne zasnúbenej mužovi z rodu Dávidovho, menom Jozefovi. A meno Panny bola Mária“. „Jozef, syn Dávidov, neboj sa prijať Máriu za svoju manželku ... Jozef ju prijal za svoju manželku“. Slová týchto dvoch evanjelistov opisujú Máriinu situáciu v čase medzi slávnostným **manželským sľubom**, ktorí zložili pred svedkami, a **spolužitím** v dome ženícha, ktoré sa začínalo rok po sľube. Až potiaľto to nie je nič výnimočné, pretože tieto obrady boli stanovené židovskými zvykmi.

Situácia sa stáva zvláštnou a paradoxnou, keď Mária povie anjelovi o svojom rozhodnutí, že chce zostať pannou: „Ako sa to stane? Veď ja muža nepoznám“. V západnej cirkevnej tradícii počnúc svätým Augustínom až po svätého Tomáša Akvinského sa stretávame s otázkou, či sa môže hovoriť o **manželstve**, keď jeden z manželov vylúči možnosť plodenia potomstva. Obaja potvrdzujú, že Mária a Jozef uzavreli **skutočné manželstvo**, nakoľko došlo k „neviditeľnému spojeniu duší“ a dali „súhlas stretnutiu“, a to len za podmienky „ak sa to bude páčiť Bohu“.

Hodnota panenstva

Kresťanské dejiny dokumentujú takzvané „biele manželstvá“, ako napríklad manželstvo blahoslaveného Bartola Longa a grófkya De Fuscovej alebo Jacqua a Raisy Maritainových. Je samozrejmé, že dvojica Mária - Jozef začína manželský život panenstvom: spoločným životom za hranicami **erosu**, zväzkom plným hlbokkej lásky, ktorý nie je orientovaný na pohlavný život a plodenie potomstva. Treba však zabrániť hlboko zakorenej predstave o Jozefovi ako o starom a plešatom takmer „eunuchovi“, ochrancovi Máriinho panenstva. Evanjelium nám nepodáva takýto obraz, ale hovorí o Jozefovi, ako o ženíchovi, ktorý prijme Máriu do svojho domu, sprevádza ju do Egypta a počas púti do Jeruzalema, je s ňou vo chvíľach bolesti a radosti, keď Ježiš zostáva v chráme medzi učiteľmi. Nové manželstvo Márie a Jozefa, ktoré bolo predobrazom manželstva v eschatologických podmienkach, je výrazným posolstvom „vo svete, v ktorom je potreba pohlavného života povýšená natoľko, že necháva upadnúť do zabudnutia oveľa dôležitejšiu potrebu spojenia duší a srdca“ /Aimé Solignac/.

Adoptívne otcovstvo

Manželská jednota nesie so sebou zodpovednosť voči Ježišovi nielen zo strany Márie, ktorá ho počala ako dielo Ducha, ale aj zo strany Jozefa. Psychoanalýza nás učí, že každé otcovstvo je adoptívne okrem aktu oplodnenia: oplodnenie je záležitosť niekoľkých okamihov, kým otcovstvo je niečím úžasným. Ján Pavolo II. sa v katechéze z 22. augusta 1996 odvoláva na monografiu zo 4. storočia nazvanú La Perla /De margarita/, v ktorej sa píše, že „záväzky, ktoré na seba prebrali Panna Mária a svätý Jozef ako manželia, mali za následok, že Jozefa nazývame týmto menom /otcom/, otcom, ktorý telesne nepoznal svoju manželku.“

Uzavriem odpoveď na tento list s ľútosťou, že keď mariológovia hovoria o Márii ako o Neveste Ducha Svätého, nedávajú tento titul do súvislosti s biblickým faktom, ktorý nám predstavuje Pannu Máriu ako Jozefovu nevestu. Analógia medzi týmito dvoma titulmi by nás bezpochyby priviedla k zdôrazňovaniu podobností a rozdielností, a tým k vyjasneniu nedorozumení a nejasností.

Aký zmysel má Nepoškvrnená, ak neexistuje prvotný hriech?

Podľa niektorých teológov by bolo nesprávne hovoriť o dedičnej škvrne prvotného hriechu. Pýtam sa teda: aký zmysel má pripisovať Panne Márii privilegium nepoškvrneného počatia? Má takáto dogma význam?

Laura z Cagliari

Prekvapil ma postoj, ktorý vzhľadom na dedičný hriech zaujíma naša čitateľka. Zaiste čítala mnoho kníh alebo stretla veľa ľudí, ktorí nepochybujú o zaniknutí prvotného hriechu. Musím poznamenať, že aj keď ich nie je veľa, nájdu sa teológovia alebo pastori, napríklad v Nemecku alebo v Španielsku, ktorí odvolávajú sa na Sväté písmo dedičný hriech popierajú, lebo Biblia o ňom nehovorí dostatočne jasným spôsobom, a predovšetkým preto, že sa im prieči uznať vinným dieťa, ktoré nespáchalo nijaký osobný hriech. Ak by mali

pravdu, museli by sme pripustiť, že všetci sme prišli na tento svet „nepoškrvnení“, čiže bez hriechu. A tak by nám neostávalo nič iné ako spolu s mariológom Georgom Söllom konštatovať, že celé tajomstvo Máriinho nepoškrvneného počatia „by stratilo svoje základné východisko a spory trvajúce celé storočia by sa ukázali ako tragikomický omyl“.

Pravda viery

Treba konštatovať, že tí ktorí popierajú prvotný hriech, sú v Cirkvi skôr výnimkou. Keď čítame pomerne nové traktáty o teologickej antropológii /napríklad od Giorgia Gozzelina, Gianniho Colzaniho, Bruna Forteho, Luisa Ladariu/, všimneme si, že ani jeden nepopiera realitu prvotného hriechu. Okrem toho si stačí otvoriť **Katechizmus Katalickej cirkvi** /1992/,

aby sme zistili, ako sa zdôrazňuje prítomnosť tohto hriechu v každom Adamovom synovi, a považuje sa priam za „základnú pravdu viery“. V skutočnosti je prvotný hriech základným predpokladom vykupiteľského diela Krista, ktorý prišiel, aby zachránil hriešnikov: „Učenie o prvotnom hriechu je, možno povedať, - rubom - dobrej zvesti, že Ježiš je Spasiteľ všetkých ľudí.“ Popierať tento hriech, do ktorého upadáme príchodom na tento svet, znamená zatvárať si oči pred neustálym a stále sa rodiacim pôsobením zla a pred rôznymi formami pádov, ktoré poznajú ľudské dejiny: „Cirkev nasledujúc svätého Pavla, vždy učila, že nesmiernu biedu, ktorá dolieha na ľudí, ich náklonnosť na zlé a ich podrobenosť smrti nemožno pochopiť bez ich spojitosti s Adamovým hriechom a so skutočnosťou, že Adam na nás preniesol hriech, ktorým postihnúť sa všetci rodíme a ktorý je - smrťou duše -.“

Realistický pohľad človeka

V každom prípade sa musíme vyhnúť dvom veľkým antropologickým úskaliám: 1. **Optimistickému** pohľadu, ktorý za čias svätého Augustína podporovali pelagiáni. Tí považovali človeka za nevinného, a teda schopného sebazachrány. 2. **Pesimistickému** pohľadu, podporovanému Lutherom, podľa ktorého je človek v zajatí hriechu a zostáva skazený aj po krste. Realistický pohľad, ktorý sa vyhýba týmto dvom extrémom, stavia človeka do situácie dvojakej solidarity: v prvom rade je to solidarita s Kristom a potom solidarita s Adamom. Situácia človeka je situácia existencie „dramaticky rozorvanej, poznačenej objektívnou patričnosťou ku Kristovi a skutočnou solidaritou s ľudskými dejinami poznačenými hriechom“ /Colzani/. Takže na rozdiel od minulých storočí, keď sa zdôrazňoval len negatívny stav, v ktorom sa ľudia rodili, dnes teológia nielen pripomína, že sme počatí v hriechu /“hriešneho ma počala moja mať“,“ hovorí Žalm 51/, ale zároveň hovorí, že sme stále objektom lásky Otca, ktorý nás od vzniku sveta predurčil, aby sme sa stali podobnými obrazu Krista.

Mária, nová bytosť

Pôvodná situácia Panny Márie nie takýmto „protirečivým“ stavom, ale harmonickým **statusom**. Boh ju ušetril nie od bolesti, ale od hriechu. V osobe Matky Pána nemôžeme pripustiť nijaký stav „smrti duše“, nijaký okamih mimo lásky Syna, nijakú solidaritu ani účasť na vine. Takto ju vnímalo počas storočí náboženské cítenie veriacich, ktoré nikdy nepripustilo, aby sa spájali Mária a hriech. K tomuto sa pripojil aj svätý Augustín, ktorý povedal: „Z úcty voči Pánovi vynecháme teda svätú Pannu, o ktorej nechcem, aby sa vôbec uvažovalo v súvislosti s akýmkoľvek hriechom.“

Pannu Márie nevidíme ako „rozpoltenú“ spojením s Kristom a solidaritou s hriechom. Odráža sa v nej pôvodný obraz Boha, ktorý stvoril človeka na svoj obraz a ktorý dáva človeku účasť na svojom živote a priateľstve. V Panne Márii je tento obraz čistý, neporušený morálnym pádom a zlými silami hriechu. Nie je v nej náznak **cor perversum** /zvráteného

srdca/, dôsledku hriechu sveta, pretože je stelesnením **cor novum** /nového srdca/, daru Ducha Stvoriteľa.

Bohorodička ukazuje hodnotu panenstva

Niekedy sa hovorilo o Máriinom panenstve viac. Dnes sa už natoľko nezdôrazňuje. Zdá sa, akoby to bolo dedičstvo tradície, ktoré stráca na význame. Kresťan ho nemusí prijať do svojej viery?

Enzo z Bari

Naozaj jestvuje riziko, že Máriino panenstvo sa stane len okrajovou témou teológie a kázní. Niektoré hodnoty z minulosti sa už dnes za hodnoty nepovažujú a naopak.. Kultúra alergická na zázraky ťažko prijíma skutočnosť, že Ježišovo počatie sa udialo zásahom Ducha Svätého. Aj objavenie sexuality, hoci ho môže sprevádzať poukazovanie na morálnu hodnotu manželstva, znížilo úctu k panenstvu, najmä v jeho fyziologickom aspekte. A zároveň majú niektorí dojem, že ak by sa Boží Syn nenarodil prirodzeným spôsobom, nebol by človek.

Biblické základy

Nečudo, že **Holandský katechizmus** /1966/ pri tejto téme odmieta potvrdiť panenské počatie v biologickom zmysle, obmedzuje sa na to, že predstavuje Ježiša ako dar Otca. No o dva roky neskôr Pavol VI. vo **Vyznaní viery Božieho ľudu** píše: „ My veríme, že Mária je Matka vteleného Slova, nášho Boha a Spasiteľa Ježiša Krista, a zostala vždy pannou.“ /30. júna 1968/ Tradičný postoj, založený na Svätom písme, je v Katechizme Katolíckej cirkvi zhrnutý takto: „Cirkev už od prvých formulácií viery vyznávala, že Ježiš sa počal v lone Panny Márie jedine mocou Ducha Svätého, pričom zdôrazňovala aj telesný aspekt tejto udalosti: Ježiš sa počal, bez /mužského/ semena z Ducha Svätého...“ Koncily pokračujú v línii starobylých symbolov viery, až napokon Lateránsky koncil v roku 649 prijal učenie o večnom Máriinom panenstve. Základ je v Božom slove. Aj Matúš aj Lukáš sa vo svojich evanجليách zhodujú, keď vyhlasujú panenské počatie Ježiša za dielo Ducha Svätého. Táto zhoda na sebe nezávislých rozprávání sa vysvetľuje ako historický vznik dvoch tradícií. V prospech historickosti panenského počatia, okrem Lukášovho prológu, ktorý sa uberá týmto smerom, svedčí aj skutočnosť, že tak v židovstve ako aj v pohanskom svete je to niečo úplne nové.

Kto sú Ježišovi „bratia“

Teologické uvažovanie priviedlo Cirkev k tomu, aby kvôli viere považovala za nepoškvrnený aj Máriin pôrod, vzhľadom k tomu, že Ježiš svojim narodením „jej panenskú neporušiteľnosť neumenšil, ale posvätil“ /Lumen gentium 57/. Nie je možné pripustiť, že by Mária mala aj iné deti, keďže jej rozhodnutie prezentované pred anjelom bolo, že „nepozná muža“, teda, že sa rozhodla zostať pannou. Ježišovi bratia a sestry, o ktorých sa hovorí v evanجليách, nemôžu byť Máriinými „deťmi“, ale sú to blízki príbuzní. Okrem toho evanjelista Lukáš predstavuje Svätú rodinu s vylúčením možnosti ďalších členov.

Už od čias cirkevných otcov sa uvažovalo o Máriinom panenstve, predovšetkým o panenskom počatí, v jeho kristologickom a životnom význame. Svätý Ignác Antiochijský /+ asi rok 110/ použil slovo „tajomstvo“. V skutočnosti, je to znamenie mocnej Božej prítomnosti v dejinách: Kristus ako dielo Ducha je zjavením novej bytosti. Tendencia, ktorá plne poukazuje na ľudskú tvár Krista, nám neustále pripomína, že on nie je len človek medzi ľuďmi, ale aj „Boh-s-nami“. Panenské počatie predstavuje princíp, na ktorý sa odvolávajú Cirkevní otcovia: vtelenie sa uskutočnilo **prirodzene secundum naturam**, ale v niektorých aspektoch **nadprirodzene super naturam**.

Odvážne rozhodnutie

Atanás a Ambóz vnímajú Máriino panenstvo z pohľadu morálky ako znak úplného zasvätenia a odovzdanosti Bohu. Nesprávne je vnímať panenstvo ako nedostatok lásky. Mária je plná očakávaní, ochotná spolupracovať a odovzdať sa: prostredníctvom nej príde Kristus. Pretože mnohí jej súčasníci považovali panenstvo za druh neplodnosti a Božej kliatby, jej rozhodnutie zostať pannou je „odvážnym rozhodnutím, ktoré urobila, aby sa úplne zasvätila Božej láske“ /Marialis cultus 37/.

Máriino panenstvo je prejavom Božieho myslenia, ktoré si vyberá chudobu, slabosť, to, čo je vo svete zaznávané, aby zmiatlo mocných. „Rozhodnúť sa pre panenstvo bolo pre židovskú ženu tou najabsurdnejšou vecou, akú mohla urobiť, pretože sa takto nemohla zúčastniť na veľkom plodení nových generácii Izraela, z ktorého mal vyjsť Mesiáš ... Tým, že sa rozhodla pre panenstvo, si vybrala absolútnu chudobu, kénazu čiže radikálne obnaženie, vyprázdenie osoby, stav bezmocnosti, uzatvorenia sa a samoty, ktoré musela prijať, aby mohla spolupracovať, s dôverou sa odovzdávať Bohu a očakávať svoje naplnenie.“ /Anna Maria Canopová/

Odvolať sa na veľkonočné tajomstvo

Možno že najdôležitejší pre súčasného človeka, ktorému ochabuje náboženské cítenie, je cit pre vieru, vďaka ktorému okrem dôkladného skúmania historickej presnosti vidí v prekvapujúcej skutočnosti, akou sú kropaje krvi, prejav Božej zmluvy, pokračovanie rozhovoru Boha s človekom. Každé uvedenie zázraku do kresťanskej tradície je aktualizáciou pôvodnej spásnej histórie, sústredenej na Kristovo veľkonočné tajomstvo. Spolu s čitateľom sme pevne presvedčení, že nová pápežská komisia znovu dôkladne posúdi pravdivosť prípadných slzení a vyvodí z nich odkaz pre teológiu a život našej súčasnosti. Čo sa týka slzenia, úloha by sa mohla zdať veľmi ľahká, pretože na rozdiel od Lúrd alebo Fatimy, kde išlo o zjavenie len vopred vybratým vizionárom, v Civitavecchii sa odohrala udalosť verejne, potvrdili ju všetci prítomní. Avšak nič nie je tak vzdialené praktikám Cirkvi ako nechať sa uniesť a konať unáhle a povrchno. Táto opatrnosť platí aj pre Civitavecchiu, ak sa čaká uznanie, že tieto udalosti sa naozaj odohrali. To sa stane len vtedy, ak sa dajú vylúčiť všetky podozrenia na podvod, klamstvo, halucinácie a každé prípustné prirodzené vysvetlenie.

Význam slz

Ak by ukázalo, že tento jav je nespochybniteľný, vyvstanie ďalší delikátny problém - úloha vysvetliť **teologicky význam** kvapiek krvi a odkaz, ktorý nesú. V nijakom prípade nemožno pri objasňovaní toho javu obísť **kristologickú mariologickú, ekleziálnu a antropologickú** perspektívu. Otázku tzv. Božej „bolesti“ a bolesti oslávených ľudí, so všetkými ťažkosťami a vážnym teologickým zmyslom, ktoré so sebou nesie, nemožno obísť mlčaním, a „tajomná reč slz“ /Pius XII./ sa musí objasniť. Krátky pastiersky list monsignora Girolama Grilla, biskupa z Civitavecchie-Tarquinie, z 2. februára 1998 povzbudzuje podporovať „cestu cirkevného rozlišovania pravdivými svedectvami a modlitbou, aby na príhovor Matky Pána Duch Svätý osvietil Cirkev a jej pastierov a pokračoval v šírení svojich darov lásky, pokánia a mieru na celom svete“.

Mariánske dogmy: nehovorí sa o nich, ale sa sláva

Cirkev vyhlásila určité mariánske dogmy, ktorým máme veriť. Koľko ich je a ktoré sú to, keďže v kázňach sa o nich nikdy nehovorí?

Aurel z Agrigenta

Nepochybujem o skúsenosti čitateľa, ktorý tvrdí, že nepočul hovoriť o mariánskych dogmách. Pýtam sa však sám seba, ako sa dá vo farnostiach oslavovať sviatky Nepoškvrneného počatia /8. december/, Bohorodičky Panny Márie /1. január/, Zvestovanie pána /25. marec/ a Nanebovzatie Panny Márie /15. august/ bez zmienok o obsahu týchto sviatkov, ktoré sú zhodné so štyrmi mariánskymi dogmami.

Význam slova

V Skutkoch apoštolov „dogma“ označuje nariadenie alebo rozhodnutie /z dokeo = zdať sa, domnievať sa, rozhodnúť sa/ Jeruzalemského koncilu. Východorímsky cisár Justinian /+ r. 565/ vyhlásil za „pravé božské dogmy“ rozhodnutia prvých koncilov. Dnes sa spolu s Medzinárodnou teologickou komisiou /1989/ prikláňame k tomu, že „dogma je učenie, v ktorom Cirkev neodvolateľným spôsobom ustanovuje zjavenú pravdu v podobe, ktorá je celá záväzná pre kresťanský ľud, až tak, že jej popieranie je považované za herézu a trestá sa exkomunikáciou“.

Dogmy by sme mali pripodobniť zastaveniam, ktoré robí Cirkev na svojej ceste: koncily alebo pápež skúmajú pravdy zachytené vo Svätom písme a niektoré z nich vyhlasujú, pričom využívajú svoju autoritu, aby ukončili spory alebo aby upozornili na ich dôležitosť v živote veriacich. Ony sú záväzné a **nemenné**, ale „pôvodný zmysel dogmy možno nanovo formulovať v inom kultúrnom kontexte“. Teda sú možné nové a kompletnejšie formulácie.

V minulých storočiach učiteľský úrad Cirkvi stanovil štyri mariánske dogmy : dve v prvom tisícročí /**Panna Mária - Bohorodička** a vždy Panna/ a dve v druhom /**Nepoškvrnené počatie** a **Nanebovzatie**/ . Prvé dve majú kristologickú povahu, pretože sa spájajú s dogmatickou formuláciou o viere v Krista, pravého človeka a pravého Boha a sú namierené proti vtedajším bludárom. Dve takzvané „nové“ nové dogmy uvažujú o Panne Márii z morálneho aspektu a majú antropologický a ekleziálny význam. Podľa Jozefa R. Geiselmanna sa tieto dve posledné dogmy považujú za „kultovú záležitosť“, pretože nevznikli, aby ukončili spory, ale aby vyjadrili podstatu slávenú v náboženskom kulte. Jozeph Ratzinger zastáva názor, že dogma o nanebovzatí „je len vyššou formou kanonizácie“ Panny Márie.

Matka Božia a vždy Panna

Prvá mariánska dogma vychádza z búrlivej diskusie dvoch predstaviteľov antiochijskej a alexandrijskej teologickej školy: Nestória a Cyrila Alexandrijského. Na Efezskom koncile /431/ dávajú otcovia za pravdu Cyrilovi, keď definujú spojenie dvoch podstát, ľudskej a božskej, v jedinej osobe Slova, čo umožňuje výmenu týchto atribútov /comunicatio idiomatum/.

Z toho vyplýva, že je opodstatnené volať Máriu **Theotokos** - Bohorodička, nie preto, lebo sprostredkovala Slovo božskú podstatu, ale preto, že ho počala ako človeka zákonov. Titul Theotokos sa stal zárukou správnej viery vo vtelenie.

Druhú dogmu, ktorá hovorí o Máriinom panenstve, definoval Lateránskym koncilom. Tento koncil zvolaný pápežom Martinom I. s cieľom odsúdiť monoteletizmus /učenie o jedinej Kristovej vôli/, potvrdzuje, že Mária počala Ježiša ako dielo Ducha Svätého, porodila ho čistým spôsobom a uchovala si neporušené panenstvo aj po pôrode. Viera otcov bola taká pevná, že počnúc Girolamom, volali Máriu „večná Panna“ alebo „vždy Panna“.

Nepoškvrnená a Nanebovzatá

V roku 1854 Pius IX. uzavrel stáročný spor, keď definoval zjavené „učenie“ že preblahoslavená Panna Mária v prvom okamihu svojho počatia bola jedinečným milostivým privilégiom všemohúceho Boha s ohľadom na zásluhy Ježiša Krista, Spasiteľa ľudského pokolenia, uchránená od akejkoľvek poškvyny dedičného hriechu“.

V roku 1950 Pius XII. potvrdzuje, že „Mária bola po završení svojho pozemského života vzatá s telom i dušou do nebeskej slávy“.

Štyri dogmy majú pre Cirkev jasný zmysel. Máriine Božie materstvo a večné panenstvo nám pripomínajú, že Cirkev je matkou, ktorá musí prinášať Krista v rôznych historických epochách a potvrdzovať v rámci svojej viery hodnoty, medzi ktoré patrí i panenstvo. Nepoškvrnená je oslavou „radostného začiatku cirkvi, bez škvrny a bez vrásky“ /Marialis cultus 3/ a pripomína nám naše prvotné pozvanie ku svätosti, kým Nanebovzatá potešuje putujúci Boží ľud a pripomína istotu posledného vzkriesenia a večnej slávy. Sú to dimenzie života, ktorých dôležitosť sa oplatí pripomínať v homíliach.

Prečo Druhý vatikánsky koncil nehovoril o prostrednici a spoluvykupiteľke?

Čítal som, že mnoho ľudí si priať, aby pápež vyhlásil dogmu o Márii prostrednici. Mnohí iní kresťania sa však namiesto toho, aby okolo dogiem veľa rozprávali, modlia a pracujú, pretože, ako je napísané v Božom slove, v centre života Cirkvi je osoba Ježiša.

Marek z Poviglia

Objasnite mi pochybnosť: Je Mária spoluvykupiteľka? Podľa mňa nie je, lebo aj ona bola zachránená /a teda aj vykúpená/ Kristom, ktorý zostáva jediným a výlučným Spasiteľom a Bohom.

Mário z Ríma

S radostným prekvapením prijímam živý záujem týchto dvoch čitateľov o jediného prostredníka Krista, ktorého, ako si želal teológ Karl Rahner - má každý kresťan ohlasovať „nie popod nos“ ale z celého srdca a nahlas. A preto žiadne vyhlásenie ohľadom úlohy ktoréhokoľvek veriaceho alebo Ježišovej Matky v dejinách spásy nemôže zatemiť alebo zatlačiť do úzadia podstatu a jedinečnosť Ježiša Krista „jediného prostredníka medzi Bohom a ľuďmi“

V centre je Kristus

Úplne súhlasím s autormi obidvoch listov /uvádzame ich skrátené/, a najmä s prvým, ktorý si praje, aby „v centre Cirkvi bola postava Ježiša Krista“. Je pravda, že pokým sa Kristus nestane **absolútnym determinantom a úplným signifikantom** našej existencie, nemáme právo nazývať sa kresťanmi. A ani nemôžeme mať **popri** Kristovi ďalšiu osobu, ktorá by vykonávala tú istú spásanosnú funkciu, pretože vtedy by sme dostali dvoch paralelných prostredníkov, a tí by si konkurovali.

Dá sa z týchto zrejmych právd vyvodiť záver, že je vylúčená akákoľvek spolupráca Márie alebo Cirkvi? Zdá sa, že takto zmyšľajú naši čitatelia, ktorí sú proti tomu, aby boli Panne Márii pripísané tituly **prostrednica** a **spoluvykupiteľka**. Obávajú sa totiž, že by sa narušila pozícia Ježiša Krista, jediného Prostredníka a Spasiteľa. Ešte háklivejší ako naši čitatelia sú naši reformovaní bratia, pre ktorých je zásada „solus Christus“ charakteristickým znakom ich viery.

V súčasnosti nám jeden z nich, evanjelický biskup Hans Asmussen, pomáha dostať sa zo **slepej uličky** tým, že rozlišuje na jednej strane prostredníctvo **popri** Kristovi, ktoré poškodzuje jeho úlohu prostredníka, a na druhej strane prostredníctvo **v** Kristovi, ktoré nám naopak dokazuje spásanosný účinok. Uvažujeme takto: „Ak uznáme prostredníctvo **popri** Kristovi, tak úcta voči Kristovi je reálne poškodená. Ale ak uznáme prostredníctvo kresťanov **v** Kristovi, vtedy vyhlásime, že Kristovo dielo nezostalo bez ovocia“, ale naopak, „prinieslo ovocie, a aj iní majú účasť na tomto prostredníctve a stávajú sa tak jeho spoludielnikmi“ /Maria die Muttergottes, 1950/. Zjednodušene povedané, v katolíckom chápaní je Kristovo

prostredníctvom silnejšie, preto on ľuďmi nielen zachraňuje, ale ich robí záchrancami, čiže sa spolu s Kristom podieľajú na spásе druhých.

Toto spolupodielníctvo bolo priznané Márii východnou aj západnou tradíciou cez tituly **prostrednica** a v posledných storočiach aj **spoluvykupiteľka**, a ešte predtým **nová Eva**. V skutočnosti nikto nemôže popierať, že Mária zasiahnutá milosrdným pohľadom Božím, sa spolupodieľala na dejinách spásy svojím materstvom a úzkym spojením so synom zvestovania až po kríž.

Oba tituly majú opodstatnenie, ak sa správne vysvetlia

Tieto dva tituly sú opodstatnené, ak sa vysvetľujú v ich autentickom význame. Ale o možnosti ich interpretácie ako „spolupodielníctve s Kristom a doplnení Kristových síl“ /Matthias J. Scheeben/, sa Druhý vatikánsky koncil vyjadril zdržanlivo a vylúčil vyhlásenie Máriinho prostredníctva za dogmu viery /v prípravnom období tristo biskupov navrhovalo, aby sa táto dogma vyhlásila/.

Takže v dogmatickej konštitúcii o Cirkvi **Lumen gentium**, ktorá venuje jednu kapitolu Máriinej úlohe, sa píše: „Máme len jedného Prostredníka, podľa slov Apoštola ... Materské poslanie Márie voči ľuďom však toto jediné prostredníctvo Kristovo nijako nezatieňuje, ani nezmenšuje, lež dáva najavo jeho účinnosť“. /č.60/

Ján Pavol II. v encyklike **Redemptoris Mater** dáva na prvé miesto Máriino „materské prostredníctvo“, a pritom si dáva pozor, aby sa vyhol akémukoľvek nedorozumeniu a nazýva ju „prostrednicou v Kristovi“ alebo „účastnou prostrednicou“. /č. 38/

Je chyba Druhého vatikánskeho koncilu, že mariológia bola zatlačená do úzadia?

Sú ľudia, ktorí si myslia, že Druhý vatikánsky koncil prehodnotil postavu Panny Márie so správnejším pohľadom na jej úlohu a našiel jej správnejšie miesto v Cirkvi. Mne sa však zdá, že práve Koncil prispel k tomu, aby upadla do zabudnutia.

Enzo z Bari

Názory na Koncil sú rôzne: od tradicionalistov, ktorí ho považujú za omyl alebo škodu pre Cirkev, po pokrokovcov, ktorí chceli, aby bol ešte otvorenejší. Kto sa však na to pozrie z pohľadu viery, pochopí, že Druhý vatikánsky koncil, aj čo sa týka Ježišovej Matky, je prejavom lásky Ducha Svätého. V tejto línii Pavol VI. privítal 8. kapitolu konštitúcie **Lumen gentium**, venovanej Panne Márii, ako „vrchol a dokončenie diela“ Koncilu: „Je to po prvýkrát ... keď ekumenický koncil predstavil takú širokú syntézu katolíckej doktríny ohľadom miesta, ktoré blahoslavená Panna Mária zaujíma v tajomstve Krista a Cirkvi“. /Rozhovor z 21. novembra 1964/ A Ján Pavol II. hovorí, že „8. kapitola konštitúcie **Lumen gentium** je v istom zmysle slova - magma charta - mariologie“. /Generálna audiencia 2. mája 1979/

Dva veľké smery

Teológ Luilherme Baraúna zdôrazňuje „predovšetkým kvalitatívny a nie kvantitatívny pokrok“. Koncil chcel pribrzdiť „cválajúcu mariológiu“ /Yves Marie-Jozeph Congar/ a zároveň ju oslobodiť od prívlastku: stagnujúca oblasť. Preto svoje uvažovanie nasmeroval „na dva veľké piliere kresťanského poriadku: tajomstvo Najsvätejšej trojice a tajomstvo vteleného Slova“. Mária sa tu spomína „vd'aka svojej účasti v - mysterium salutis - /tajomstve sprásy/“.

Ďalší považujú ôsmu kapitolu za „text kompromisov“, teda tvrdia, že je nedokonalý. Aj René Laurentin uznáva, že ôsma kapitola je „pokusom o rozriešenie sporu medzi tradičnou tendenciou, ktorá chcela potvrdiť mariánske učenie encyklik, a tendenciou, ktorá požadovala návrat k počiatkom so zreteľom na ekumenizmus“.

Môžeme povedať, že Koncil položil určitý základ pre dohodu tým, že určil niektoré mariánske aspekty, a tieto sa stali súčasťou viery a teológie v Cirkvi. Jeho veľkou zásluhou je, že označil dejiny spásy ako priestor, kam treba zahrnúť Matku Pána. Dňa 29. októbra 1963 konciloví otcovia rozhodli /s rozdielom štyridsiatich hlasov /, že Máriu zahrnú do dokumentu o Cirkvi. Toto hlasovanie je považované za historický prelom a „duchovný zlom“ /Ratzinger/, nakoľko Koncil sa rozhodol zaradiť Máriu „do tajomstva Krista a Cirkvi“, čiže do „božského tajomstva spásy“ /Lumen gentium 52/, ktoré Pavol chápal ako Boží spásonosný plán odhalený a uskutočnený v čase. Proroci v Starom zákone sa zmieňujú o Márii, keď „opisujú dejiny spásy“ /LG 55/. S ňou „nastáva plnosť časov a nastoľuje sa nový poriadok“ /LG 55/. Ježišova Matka sa stáva podstatným prvkom v obnovení Božieho plánu ako „príčina spasenia“ a „matka žijúcich“ /LG 56/. Ona zostáva spojená so synom „v diele spásy“ aj v príbehoch z detstva /LG 57/ a následne v živote Krista, predovšetkým pri kríži /LG 58/. A nakoniec je Mária prítomná aj pri zoslaní Ducha Svätého /LG 59/. Spásnodejinná kategória je vyjadrená ako trvanie „Máriinho materstva v poriadku milosti“ /LG 62/ a ako ekleziálny predobraz, nakoľko Cirkev nachádza v Márii výrazným spôsobom /„predobraz Cirkvi“/ podstatné charakteristiky matky a panny /LG 63/ a „obraz a počiatok“ jej budúcnosti /LG 68/. Na ňu sa upierajú modlitby veriacich, aby sa na jej príhovor vytvoril jediný ľud Boží /LG 69/.

Kríza trvajúca desaťročie

Prečo sa teda po Druhom vatikánskom koncile zdá, akoby sa Mária vytratila z kázni, teológie a kultu? Nikomu neunikla desaťročná „mariánska kríza“ v období rokov medzi rokmi 1964 - 1974. Niektoré feministky sa chceli nazývať **anti-Mary**, pretože Panna Mária predstavovala symbol podriadenosti, slabomyseľnej nábožnosti. Musíme však s poľutovaním spomenúť, že duch Gaudium et spes z roku 1964, napriek svojmu otvorení sa súčasnému svetu, nebol ovplyvnený ôsmou kapitolou Lumen gentium, ktoré vyšlo rok predtým. Sinoda biskupov, zvolaná v roku 1985, dvadsať rokov po Druhom vatikánskom koncile, upozornila na výrok, že „všetko, čo sa stalo po Concile, bolo zapríčinené Concilom“. Mariánska kríza nebola dôsledkom koncilu, ale „rozporom“ v kultúrnej oblasti medzi určitým obrazom Ježišovej Matky a zmenenou situáciou ľudí v našich časoch /porovnaj Marialis cultus 34/.

Zachovať vernosť spásnodejinnéj voľbe Druhého vatikánskeho koncilu znamená mať spoločný základ pre rozdielne mariologické tendencie. Koncil nás vyzýva k neustálemu kontaktu so Svätým písmom, ktoré podáva odhalený teologický obraz a normatívu Ježišovej Matky. Ale treba dať aj určitý dôraz na potreby súčasnej kultúry a predstaviť Máriu súčasnému ľudstvu adekvátne.

ZJAVENIA

Význam mariánskych zjavení pre vieru

Čo si máme myslieť o takých úkazoch ako je slzenie obrazov Panny Márie, o posolstvách zverených jednotlivým ľuďom /ktoré však pozoruje množstvo veriacich a kňazov/, o zjaveniach, o ktorých sa niekoľko rokov hovorí a potom sa celkom prestane? Som skeptický. Chýba viera mne, alebo tým, čo sa nechajú vodiť za nos?

Mário z Janova

Čitateľ poukázal na fenomén, ktorý sa v našej kritickej a konzumnej dobe šíri nečakane a rýchlo ako ropná škvrna. Objavujú sa zjavenia a iné zvláštne fenomény. Francúzsky benediktín Bernard Billet ich zmapoval a zhrnul nasledovne: od roku 1928 do roku 1975 232 prípadov v 32 krajinách, na prvom mieste je Taliansko /78 prípadov/.

Od Talianska po Rwandu

Pozrime sa na šírenie zjavení, ktoré učiteľský úrad Cirkvi neuznal. Myslíme tým silný prúd nábožnosti, ktorý vznikol v Medžugorí, kde sa Panna Mária údajne zjavovala šiestim deťom /alebo niektorým z nich/ každý deň v roku 1981. Alebo každodenné zjavenia dvom mladým ľuďom v Crosii /Kalábria, Taliansko/, kde Madona údajne plakala a dokonca sa skoro až „vtelila“ do sochy. Ako si vysvetliť opakované zjavenia v rôznych častiach katolíckeho sveta: od Argentíny po Kóreu, od Kibeha v Rwande po Schiu v Taliansku?

Výskumy potvrdili, že zjavenia sa vyskytujú častejšie v obdobiach kríz a neistoty, ako napríklad počas poslednej svetovej vojny alebo v období po koncile, keď obavy z budúcnosti vyvolávali v mnohých ľuďoch túžbu po slove, ktoré by im dodalo nádej na záchanu. Nieky ide o davovú psychózu až do takej miery, že všetci hovoria, že mali videnie. Toto sa stalo v čase svätej Bernardety, keď prepukla epidémia päťdesiatich vizionárov. Ale všetci títo upadli do zabudnutia, a zostali len Lurdy, ktoré boli potvrdené autoritou Cirkvi.

Uznávame, že nie je ľahké vyvrátiť hypotézu o podvode alebo ešte častejšie o halucináciách, pretože v niektorých psychických stavoch je fantázia natoľko bujná, že vníma predstavy ako reálne veci. Toto vysvetľuje fakt, prečo cirkev v rozlišovaní úprimnosti od lži a pravdy od omylu postupuje tak opatrne.

Doteraz sa cirkevná vrchnosť vyjadrila pozitívne o zjaveniach len zriedkavo, uznané sú len Lurdy /1858/, Fatima /1917/, Beauraing /1932/, Banneux /1933/ a niekoľko málo ďalších. O ostatných sa nevyjadrila alebo vyhlásila, že „neuznáva ich nadprirodzený charakter“.

V rokoch 1952 - 1972 počet prípadov slzenia sôch alebo krvácania obrazov dosiahol počet trinásť. Potom sa objavili aj ďalšie prípady, a tak talianske noviny L espresso v máji 1983 priniesli článok s ironickým názvom: „Matička, toľko slz!“

Slzenia

Pri slzení obrazu alebo sochy netreba hneď vykrikovať, že ide o zázrak. Aj tu je možný podvod a omyl alebo prirodzené vysvetlenie. Každý prípad treba preto zvlášť preskúmať podľa Cirkvou užívaných kritérií: zisťovanie faktov, dôveryhodnosť svedkov, transparentnosť v službe spásy s vylúčením „štrngotu peňazí“, znaky Božej prítomnosti, ako sú zázraky a obrátenia.

V minulosti boli zaznamenané viaceré úkazy slzenia a krvácania, ktoré boli podnetom na vznik viacerých pútnických miest. Svätýňa di Re /Novara/ alebo della Madonna dell Arco /Neapol/ vznikali po hodení kameňom, ktorý zasiahol obraz Márie a spôsobil vytekanie krvi /15. - 16. stor./ Svätý Karol Boromejský najprv v roku 1567 ostro kritizoval údajné zjavenia a prikázal vyrúbať strom, pri ktorom ako tvrdila jedna ľahká žena, videla tvár Panny Márie, no v roku 1583 po detailnom preskúmaní uznal zázrak slz v Rho. V dnešných časoch cirkev schválila len slzenie malého obrazu Nepoškvrneného srdca Panny Márie, ktoré sa udialo v Sirakúzach medzi 29. augustom a 1. septembrom 1953 /potvrdené sicílskym biskupstvom 12. decembra 1953/.

Na záver môžeme povedať, že sa mýlia tak vizionári, ktorí vidia zjavenia a posolstvá všade, a mýlia sa aj prísni kritici, ktorí podceňujú nevšedné javy. Cesta predsudkov a zaujatosti je pomýlená. Pomýlená je aj cesta pasivity. Správnou cestou je cesta aktívneho rozlišovania, ktoré preveruje fakty za účelom zistenia dôveryhodnosti /ak ničoho iného, tak ich účinkov/ a podriaďuje sa v konečnom dôsledku rozhodnutiu Cirkvi.

Konfrontovať všetko s Kristom

Keď sú argumenty presvedčivé, zjavenia a slzenia sa **prijímajú** ako znamenia záujmu, ktorý milosrdný Boh, prostredníctvom Ježišovej Matky, prejavuje o osudy ľudí. Zároveň

treba prehodnocovať takéto úkazy a konfrontovať ich s biblickými zjavením a s jeho samotným stredom., Ježišom Kristom.

Katechizmus Katolíckej cirkvi, citujúc **Lumen gentium**, nám opätovne potvrdzuje, že „Máriino materské poslanie voči ľuďom však ... nijako nezatieňuje ani nezmenšuje jediné Kristovo prostredníctvo, ale ukazuje jeho moc. Lebo každý spasiteľný vplyv Preblahoslavenej Panny ... pochádza z nesmiernej hojnosti Kristových zásluh, zakladá sa na jeho prostredníctve, úplne od neho závisí a z neho čerpá všetku svoju účinnosť. Lebo nijaké stvorenie nemožno nikdy postaviť na roveň vteleného Slova a Vykupiteľa. Ale podobne ako na Kristovom kňazstve majú rozličným spôsobom účasť aj vysvätení služobníci, aj veriaci ľud a ako jediná Božia dobrota rozmanitým spôsobom skutočne rozlieva v stvoreniach, tak aj jediné Vykupiteľovo prostredníctvo nevylučuje, ale vzbudzuje mnohorakú spoluprácu tvorov, pochádzajúcu z jedného prameňa“, /č. 970/

Zázraky: obavy veriacich a opatrnosť Cirkvi

Desí ma spôsob, akým sa Cirkev stavia k prípadu Civitavecchie. Nedokážem si predstaviť, že by Panna Mária namiesto toho, aby utrela slzy, ktoré tiekli hladnému dieťaťu, nechala slziť nejakú sošku. Nezostáva mi nič iné, ako dôverovať múdrosti Svätého Otca.

Bruno z Este

Brunove otázky a obavy nad slzením Panny Márie z Civitavecchie /stali sa v čase od 2. do 6. februára 1995 v záhrade rodiny Gregoriovcov a 15. marca v rukách biskupa/ sú typické pre súčasného človeka. V románe **Zázrak otca Malachiáša**, Bruce Marshall vtipne opisuje rozpaky, ktoré spôsobí zázrak v samotnom cirkevnom prostredí. Kresťan sa cíti byť znepokojený záhadnými skutočnosťami, ktoré narúšajú normálny beh vesmíru, pretože objaviť okolo seba „zjavujúce situácie“, čiže prosté a tiché zjavovanie sa Boha v kozme a v dejinách, si vyžaduje zrelší prístup /Ian T. Ramsey/. V tomto zmysle slova, dáva za pravdu Friedrichovi Schleiermacherovi, pre ktorého „je všetko zázrak“.

Viera dosvedčená životom

Kresťan vie, že musí prekonať „znaky a zázraky“ a tým, že relativizuje prekvapenie v prospech lásky k blížnemu. Druhý vatikánsky koncil učí, že nato, aby viera vyrástla a presadila sa, má väčšiu hodnotu osobné životné svedectvo ako vonkajší prejav zázraku. Z toho vyplýva, že „každý laik má byť pred svetom svedkom vzkriesenia a života Pána Ježiša a znamením živého Boha“ /Lumen gentium 38/.

Čitateľ sa považuje za sprostredkovateľa tejto kultúry tým, že si myslí, že keď sa všetko zráta, bolo by lepšie nechať bokom údajné slzenia, ktoré nieleže sú nejasné a komplikované až tak, že si vyžadujú skúmanie na úrovni pápežskej jurisdikcie, ale zdajú sa byť priam iluzionistickým javom bez významu. Ale potom sa odvoláva na úsudok pápeža, o ktorom tajne dúfa, že celú vec nepotvrdí. Hoci rešpektujeme túto citlivosť, treba zdôrazniť, že nechť voči zázrakom musia prekonať všetci, ktorí sa rozhodnú úprimne načúvať dejinám a ktorí sa nechávajú presvedčiť objektívnou realitou bez toho, aby ju prispôbovali nejakej ideológii. Ak by však po skúmaní Teologickej komisie bolo slzenie v Civitavecchii vyhlásené nie za klamlivé ale za skutočné, bolo by treba prijať tento fenomén a vyvodiť z neho dôsledky.

Prečo je Panna Mária vždy smutná, keď sa zjaví a prečo plače?

Keď sa Panna Mária zjaví, plače alebo krváca. Prečo nepovzbudzuje využívať moderné nástroje komunikácie, ako sú televízia a dobré filmy, aby vyburcovala ľudstvo?

Petra zo San Martina

Mimoriadne a zvláštne udalosti ľudí vždy rozdeľovali: niektorí im veria, iní pochybujú, niektorí utekajú na miesta, kde sa stali, iní z nich utekajú. Čitateľka sa evidentne zaraďuje k tým, ktorí sú zaskočení Pannou Máriou, ktorá plače i krváca, a vizinármi, ktorí sprostredkovávajú posolstvá z neba. Zastáva typický moderný názor, ktorý môžeme zhrnúť takto: „Prečo sa máme utiekať ku kvapkám krvi a zjaveniam namiesto pozdvihnutia morálnej úrovne médií? Panna Mária má vyzývať produkovať dobré filmy: bol by to modernejší a účinnejší boj proti zlu vo svete!“ Čiže, nech nás nebo nechá žiť a zodpovedne pracovať na tejto zemi a nech nás neruší dojemnými udalosťami!

Boh prehovoril v Synovi

V podstate sa pozícia čitateľky javí ako pozícia človeka, ktorý je hrdý na svoju vlastnú slobodu a pokoj. Toto z časti pochádza zo západnej kultúry, ktorá sa sústreďuje na autonómiu človeka. Problém nastáva vtedy, keď čitateľka začína radiť dokonca Ježišovej Matke, ako sa má správať. Žiadne zjavenia a už vôbec nie slzy či krv, ale „rady“ ako správne využiť a zúčelniť prostriedky spoločenskej komunikácie!

Nechajme priateľskú iróniu a zdôraznime základnú pravdu, ktorú spomína aj čitateľka, a to, že Boh definitívne prehovoril vo svojom Synovi. Ako poznamenáva svätý Ján z Kríža, neexistuje nijaký dôvod, ktorý by nútil Boha ešte sa zjavovať: „Ak ja som ti povedal celú pravdu v Slove, teda v mojom Synovi, a nemám ti už čo ukázať, ako ti mám odpovedať alebo ti zjaviť ešte niečo iné? Upri oči len na neho, v ktorom som ti povedal a zjavil všetko, a nájdeš aj viac ako si si žiadal a prial.“ /Výstup na Horu Karmel II, 22,19/

Otec nám povedal všetko o Synovi, to je pravda. Znamená to teda, že už viac nemôžeme zasahovať do histórie? Naopak, ako ešte pred Kristom hovoril rozličným spôsobom /Heb. I,1/ a pripravoval definitívne zjavenie v Synovi, je vhodné, aby takto pokračoval aj potom. Popri „znakoch zeme“, čiže Božích zjaveniach prostredníctvom života kresťanov a ich chariziem, existujú aj „znaky neba“, ktoré sa zjavujú vo svete za účelom pripomínať pravdy, alebo pripravovať Cirkev na budúce nepokoje.

Sloboda zjavenia pre Máriu

Môžeme zabrániť Bohu, aby posielal Ježišovu Matku, ktorá odovzdáva ľuďom dôležité posolstvá, aj keď to niekedy vzbudzuje pochybnosti? Mária je slobodná, aby sa zjavovala vo svete, a navyše nikoho nenúti, aby veril jej odkazom alebo jej slzám. Tieto zjavenia u väčšiny veriacich nachádzajú úrodnú pôdu. Ľudia začali putovať k plačúcej Božej Matke v Syrakúzach alebo v Civitavecchii ešte predtým, ako by pápežský učiteľský úrad vyslovil svoj verdikt. Toto putovanie nesie so sebou nezabránitelné špekulácie, ktorým sa nedá zabrániť, ale zároveň predstavuje podstatné prvky kresťanského života: modlitby, obrátenie, pristupovanie k sviatosti zmierenia a prijímanie Eucharistie, niekedy aj uzdravenia.

Máme sklon nietoré dojemné obrazy radšej nevidieť. Nechceli by sme vidieť ani bičovaného alebo ukrižovaného Ježiša ... Pretože ide o skutočnosť, zrelý je ten, kto zvíťazí nad prvotnou nechutťou a rozjíma na tajomstvami Kristovho utrpenia. Podobne, podľa nás, dokazuje duchovnú zrelosť ten, kto sa pristaví v rozjímaní pri Máriiných slzách, fenoméne, ktorý sa opakuje už niekoľko storočí a trvá dodnes.

Láska Otca a Matky

V Máriiných slzách vidíme hlasnú výzvu Matky, ktorá sa nezrieka ľudstva zabúdajúceho na evajelium. Francois Mauriac hovorí: „Ježiš plače a Panna Mária plače nad tými, ktorí ho poznajú, ale ho neprijali nad veriacimi, tak kňazmi ako aj laikmi. Odvážim sa povedať, že nad **neveriacimi veriacimi**“. Z tohto kristologického pohľadu Máriine slzy

odhaľujú jej ľudskosť, keď nezostáva ľahostajná voči osudu sveta, ale aj bezmocnosť voči slobode ľudí, ktorí sa uzatvárajú pred spásou.

Gianni Baget Bozzo rozširuje tento pohľad a explicitne spája Máriin plač s utrpením Otca: „Katolík môže zázraku slz uveriť. Toto sa dotýka témy tak veľmi citlivej v myslení súčasného kresťana, akou je bolesť Boha ... Panna Mária bola tiež prostriedkom na vyjadrenie bolesti Otca v kríži Syna. Existujú vyobrazenia mŕtveho Krista, piety v Otcových rukách a tak isto aj v Máriiných rukách. Bolesť Matky vyjadruje bolesť Otca“.

Rozdelenie katolíkov nemá nič spoločné s Fatimou

Niektorí ľudia sa domnievajú, že fatimské tajomstvo sa týka rozdelenia katolíkov, ale kardinál Ratzinger to poprel. Existujú nejaké dôvody pre takúto interpretáciu?

Čitateľ z Ríma

Tajomstvo vždy vyvoláva zvedavosť. A špeciálne to fatimské, ktoré sa týkalo nielen osudu jedného človeka, ale udalosti Cirkvi a sveta. Od šesťdesiatych rokov sa šíriľi fámy či vydania apokryfných textov a niekedy tiež bezdôvodné vymyslené interpretácie.

Tri rozdielne veci sestry Lucie

Keď zostaneme pri faktoch, sestra Lucia z Fatimy v roku 1941. „s povolením neba“, odhaľuje čo sa odohralo v treťom zjavení Panny Márie /13. júla 1917/: „Tajomstvo pozostáva z troch rozdielnych vecí, z ktorých dve vám teraz objasním. Prvá vec spočívala vo videní pekla!... Druhá sa týka uctievania Nepoškvrneného Srdca Panny Márie“. Lucia tretiu časť tajomstva na konci roku 1943 napísala a poslala ju Piovi XII. V štvrtej spomienke, ktorú Lucia podpísala 8. decembra 1941, opakuje prvú časť tajomstva, ktoré jej bolo zverené, a pridáva jeden detail o Portugalsku: „Videli ste peklo, do ktorého padajú duše hriešnikov. Na ich záchranu chce Boh ustanoviť uctievanie môjho Nepoškvrneného Srdca ... Ak budú počúvať moje požiadavky, Rusko sa obráti a bude mier. Ak nie, bude šíriť svoje bludy do sveta a bude vyvolávať vojny a prenasledovania Cirkvi. Spravodliví budú mučení, Svätý Otec bude veľmi trpieť, rôzne národy budú zničené. Ale moje Nepoškvrnené srdce nakoniec zvíťazí. Svätý Otec mi zasväti Rusko, ktoré sa obráti a svet bude na určitý čas žiť v mieri. V Portugalsku sa udrží stále pravá viera atď.... Kedy to bude, to nepovedzte nikomu“.

Na atď. a bodky, ktoré nasledujú, sa viaže tretia časť tajomstva, na ktorej si potrápili um a fantáziu mnohí ľudia.

Niekedy obviňujeme Koncil

V roku 1997, pri príležitosti osemdesiateho výročia posledného zjavenia Panny Márie vo Fatime, niekto povedal, že toto tajomstvo údajne predpovedalo rozdelenia a zblúdenia Cirkvi po Druhom vatikánskom koncile. Uvedomujeme, si, že táto interpretácia nie je nová, pretože už v roku 1981 sa Ennio Innocenti odvážil napísať, že tajomstvo „sa týka predovšetkým doktrínalnej a morálnej krízy pokoncilovej Cirkvi“.

Na čele tých, ktorí mu nedali za pravdu, boli dvaja ľudia, ktorí určite poznali fatimské tajomstvo. Prvým je kardinál Ratzinger, prefekt Kongregácie pre učenie viery, ktorý označil tieto slová za „dohady a výmysly“. Druhým je monsignor Loris Capovilla, sekretár Jána XXIII., pre ktorého „história rozbrojov vo vnútri Cirkvi s tým nemá nič spoločné“.

Zabráňme senzáciám

Fatimské tajomstvo zostane tajomstvom, až pokiaľ sa adresát - pápež - nerozhodne odhaliť ho. Veľký fatimský odborník, ktorým bol kľaretín Joaquim Alonso /+ 1981/, sa v Novom slovníku pýtal mariológie: „Nebolo by žiadúce zverejniť ho, aby sa zabránilo

možným senzáciami, ktoré len poškodzujú putovanie do Fatimy?“ Keďže nepoznáme tretiu časť tajomstva, nie je možné špekulovať nad dôvodmi, ktoré viedli pápežov k tomu, aby ju nezverejnili. Jej poznámie určite prinesie so sebou novú zodpovednosť. Ale z časti tajomstva, ktorá už bola zverejnená, vieme dostatočne, čo je podstatou fatimského odkazu: modlitba, obrátenie, zasvätenie sa Kristovmu Srdcu prostredníctvom Nepoškvrneného srdca Panny Márie. A to nie je málo.

Fatimský odkaz a obrátenie Ruska

Už v roku 1945 som čítal o Fatime a o treťom tajomstve. Roku 1989 padol komunizmus a potvrdil prísľub: „Rusko sa obráti“. Po desiatich rokoch však prišla depresia z mafie, neviazaný kapitalizmus, prostitúcia ... Toto je obrátenie Ruska?

čitateľ z Belluna

Fatima vyvoláva určitý údiv, pretože vyjavuje tajomstvo o budúcnosti sveta. Z druhého tajomstva, ktoré vyslovila Lucia /prvé sa týkalo videnia pekla/, sa dozvedáme, že v budúcnosti sa odohrá dramatický boj medzi dobrom a zlom, ktorý sa skončí víťazstvom Nepoškvrneného srdca Panny Márie. Druhé tajomstvo zahŕňa vyjadrenie, vyslovené v zjavení z 13. júla 1917, na ktoré sa odvoláva náš čitateľ: „Svätý Otec mi zasväti Rusko. A ono sa obráti a určitý čas bude mier vo svete“. Toto sa skutočne aj stalo, alebo je to celé len ilúzia?

Gorbačovo svedectvo

Samozrejme, že je príliš skoro na hodnotenie transformácie Ruska za posledné desaťročie. No celkom nepopierateľné je dielo Jána Pavla II., ako o tom svedčí aj Michail Gorgačov v jednom slávnom článku v novinách **La Stampa** /3. marca 1992/: „Dnes môžeme povedať, že všetko, čo sa stalo vo východnej Európe v týchto posledných rokoch by sa nebolo stalo, keby nebolo tohto pápeža a dôležitej úlohy - aj politickej - ktorú dokázal zohrať na svetovom poli.“ Pápež propagoval vatikánsku politiku, podporujúcu východnú Európu a samotné hnutie oslobodenia Poľska, ale nedá sa prehliadnuť ani jeho výhradne náboženská úloha ohľadom Fatimy.

V rámci tejto úlohy sa po atentáte odvoláva na Fatimu, ktorá ho núti zvolat': „Stal som sa dlžníkom najsvätejšej Panny ... Pocítil som mimoriadnu materskú ochranu a starostlivosť, ktorá sa ukázala byť silnejšou, ako vražedný projektil.“ /7. októbra 1981/ Na desaťte výročie atentátu sa pápež vracia do Fatimy a necháva vložiť projektil do koruny Panny Márie. Pri tejto príležitosti vyhlásil, že „udalosti, ktoré sa odohrali za toto desaťročie, zvlášť v strednej a východnej Európe ... nás nútia zamyslieť sa hlbšie aj nad Fatimou“ /15. máj 1991/. Na svetom stretnutí biskupov 25. marca 1984 pápež zveril a zasvätil svet a Rusko Márii tak, ako to žiadala Panna Mária vo Fatime.

Význam „perestrojky“

Môžeme povedať, že po tomto akte nasledovalo obrátenie Ruska? Podľa Jána Pavla II. niet pochyb, že sa tak stalo, a povedal to aj riaditeľovi novín **La Stampa** po Gorbačovom článku: „Nemôžeme zabudnúť na jednu dôležitú vec: nebola tu len kríza komunizmu, ale bola tu aj **perestrojka**. A **perestrojka** pomedzi mnohé iné významy označuje aj **obrátenie**. To znamená, že v kríze a v páde, v pohybe, ktorý nastal a ktorý ešte trvá, nachádzame aj určitý duchovný rozmer, určitý vnútorný prerod.“ /4. marca 1992/

V roku 1978, pri príležitosti putovania sochy Fatimskej Panny Márie z Ríma, som osobne študoval štyri Luciine listy. Proti čisto duchovnej interpretácii fatimského odkazu, ktorá má tendenciu abstrahovať od histórie a od vysokopostavených politikov, som napísal, že nemôže „takýto odkaz zjednodušiť len na duchovný obsah a všetko ostatné, čiže konkrétne

obavy o osudy sveta, odvolávky na Rusko, proroctvá, znaky, symbolizmus a tajomstvá, považovať len za nepotrebnú príťaž“. V tejto súvislosti som tvrdil, že slovo Rusko sa označuje „cárske Rusko, nie symbol ateizmu alebo materializmu, aj keď tieto aspekty sú súčasťou jeho reality“. Ohľadom slova obrátenie som poznamenal, že minimálne „práve ono si vyžaduje, aby ruský štát prestal bojovať proti náboženstvu a uplatňovať revolučné a vojnové praktiky“.

Enormné mystické schopnosti

Práve tieto dva znaky sa zrealizovali v Rusku vďaka **perestrojke** a vďaka zrušeniu od protináboženských zákonov v roku 1990. Stretnutie synody biskupov /v roku 1991/ mohlo vyhlásiť o páde komunistického systému: „Mnohí, aj neveriaci ľudia, videli v týchto udalostiach zázrak“.

To, čo sa stalo v Rusku, nemôže poprieť toto „obrátenie“ vo svojej podstate. Ľudia budú naďalej zodpovední za toto obrátenie a ono bude zavŕšené až vtedy, keď enormné mystické schopnosti Svätého Ruska budú môcť vytrysknúť a vyžarovať do sveta. Vtedy zvíťazí Nepoškvrnené srdce Panny Márie, v tom zmysle, že sa rozšíri okruh tých, ktorí pôjdu po mariánskej duchovnej ceste, aby sprítomnili Otcovo kráľovstvo.

Prečo Svätý Otec odhalil poslednú časť tajomstva až teraz?

Teraz už poznáme tretiu časť fatimského tajomstva, ktorá nám objasňuje súženie práve skončeného storočia charakteristického prenasledovaním Cirkvi zo strany ateistických systémov a atentátom na pápeža. Tí, ktorí očakávali apokalypsu vo svete a rozbroje v Cirkvi, sú sklamaní. Aký duchovný postoj máme zaujať voči zverejnenej časti tajomstva?

Renzo z Ríma

Pre všetkých bolo prekvapením to, čo sa stalo pri príležitosti blahorečenia dvoch pastierikov Františka a Hyacinty, 13. mája 2000 vo Fatime: prvé odhalenie tretej časti tajomstva, ktoré im dvom a Lucii zanechala Panna Mária 13. júla 1917. Kardinál Sodano symbolicky prečítal text a interpretoval ho celý v duchu druhej časti, ktorá sa vzťahuje predovšetkým na „boj proti ateistickým proticirkevným a protikresťanským systémom“. Pre nikoho nie je záhadou, čo sa dialo v Sovietskom zväze od roku 1917: po likvidácii kresťanských spolčenstiev prenasledovaných preukázateľnou Leninovou krutosťou to bol práve Stalin, ktorý začal novú vojnu proti Bohu a následne aj proti človeku, v ktorej zahynulo najmenej 15 miliónov ľudí.

Zločiny proti životu

Veľké dielo J. Josta publikované na Gregoriánskej univerzite v januári 2000 dokumentuje tieto, ale aj ďalšie tragické udalosti. Aj keď tu na prvom mieste **kráľovské Rusko** aj so svojim „súostrovím Gulag“, ono sa neutajuje, ale sa stáva **symbolom** všetkých národov alebo ideológií, ktoré - ako pripomenul pápež v homílii 13. mája 2000 - boli príčinou „dvoch veľkých vojen, koncentračných táborov a vyhladzovaní, etnických čistiek a prenasledovaní“: všetko sú to zločinné skutky proti životu a proti ľudskej bytosti.

Viac ako pol storočia štátne organizácie sledovali len svoje ciele a pritom manipulovali človeka a upierali mu jeho náboženskú slobodu. Ich ideologické štruktúry sa nezastavili ani pred sprisahaniami, masakrami a krviprelieváním. Vo fatimskom tajomstve bola zrejme zmienka aj o atentáte na pápeža, ktorý sám za seba vyjadril vďaka blahoslavenej Hyacinte, ktorá ponúkla Bohu modlitby a obety, aby pomohla tomu „biskupovi odetému v bielom“, ktorý mal padnúť „na zem ako mŕtvy, pod ranami strelnej zbrane“. Takto to povedal Kardinál Sodano. Je pravda, že text tajomstva spresňuje, že pápež „bol zavraždený

skupinou vojakov, ktorí naňho vystrelili viacero rán zo strelnej zbrane a strelili zopár šípov“. Ale musíme rešpektovať aj interpretáciu vizionárov, ktorí hneď mysleli na pápeža, aj interpretáciu Jána Pavla II., ktorý zakúsil na vlastnej koži základné naplnenie proroctva, ktoré obsahovalo aj iné veci. V tom istom čase pápež vracia Márii dar života službou Cirkvi a svetu. Preto oslavuje „Pánovu dobrotu voči mne, keď som bol ťažko ranený 13. mája 1981, a bol som zachránený od smrti“.

Oficiálne vysvetlenie tretej časti tajomstva, dielo sekretára a prefekta Kongregácie pre učenie viery, monsignora Bertoneho a následne kardinála Ratzingera, bolo zverejnené 26. júna 2000 vo vatikánskom tlačovom stredisku preplnenom novinármi. Prvý z autorov načrtol históriu tajomstva, odkedy sa dostalo do Vatikánu až po fotografickú reprodukciu, ktorú pri tejto príležitosti poskytli novinárom. Druhý vysvetlil hranice súkromných fatimských zjavení, ktoré, podľa učenia kardinála Prospera Lambertiniho /neskoršie Benedikta XIV./, neboli odrazom Božej viery, ale len ľudskej viery. Ratzinger potvrdzuje ešte aj to, že, „tí, ktorí očakávali vzrušujúce apokalyptické odhalenia o konci sveta alebo o budúcom chode dejín, musia byť sklamaní“.

Tieto dve posledné tvrdenia sa do istej miery popierajú. To ohľadom ľudskej viery nie je v Cirkvi jednoznačne prijatým učením, pretože veľkí teológovia ako sú Suárez, Bellarmín a Rahner si myslia, že keď Boh hovorí, treba mu odpovedať poslušnosťou viery. A na druhej strane kardinál uznáva, že „anjel s ohnivým mečom po ľavici Božej Matky pripomína obrazy podobné Apokalypse. Anjel pripomína hrozbu súdu, ktorý hrozí svetu. Perspektívu, že svet by mohol ľahnúť popolom v mori plameňov, dnes už nechápeme len ako prejav fantázie“. Aj keď sa podrobne pozeráme na minulosť, fatimské posolstvo sa dotýka budúcnosti.

Objasnenie dejín jedného storočia

Odhalenie tajomstva Jánom Pavlom II. vnímame ako veľmi vhodné, nielen preto, že vyvracia texty vymyslené a rozšírené v šesťdesiatych rokoch, ale aj preto, že ponúka nový pohľad na objasnenie dejín 20. storočia a na hľadanie súvislosti celej epochy. Tento pohľad nás nabáda vzdávať Bohu vďaky za veľkú ochranu mučeníkov, ktorí vytrvali v kresťanskej viere a zvíťazili nad prevahou a surovosťou prenasledovateľov. V súčasnosti nás fatimský odkaz núti držať sa bokom od každého totalitného systému, v ktorom sa človek vzdáľuje od Boha, končí krutosťou voči človeku a jeho deštrukciou.

Opodstatnená je otázka, prečo pápeži už od Jána XXIII. toľké roky mlčali a nezverejnili tretiu časť fatimského tajomstva. Určite to nebolo z nedostatku úcty voči Panne Márii alebo z nepozornosti k jej odkazom, pretože ich úcta a láska k Matke Pána sú úplne samozrejme. Niektorí si myslia, že pápeži mali obavy, aby sa neskomplikoval dialóg s východnou Európou, aby sa neprerušil a aby sa zverejnenie tajomstva nechápalo ako jatrenie rany. Nech to bolo akokoľvek, dnes už je jasné, že odhalenie tajomstva sa zakladá na zrelosti veriacich, pretože keď prekonajú všetky podoby šírenia paniky ohľadom budúcich osudov ľudstva, zodpovedne naplňajú Božie očakávania oznámené prostredníctvom Panny Márie.

Aj keď v zjaveniach Panna Mária, aby otriasla svedomím ľudí a vyprovokovala ich k vyššej kvalite života, používa prorocký a apokalyptický obraz, fatimské posolstvo zostane pozvaním na kontakt s Nepoškvrneným Srdcom Panny Márie, prvej bytosti, ktorá túto spásonosnú silu v úplnej miere okúsila. Tento akt, ktorý sa považoval za podmienku zmeny vo východnej Európe, znamená vlastne osobnú a zreľú ratifikáciu krstných sľubov. Aj cesta obrátenia a obnovy musí v budúcnosti pokračovať. Fenomén fatimských zjavení sa opäť vracia ku charizme proroctva, nielen aby osvietil alebo pripomenul pravdy, ktoré sú v evanjeliu, ale aby aj morálne pripravil Cirkev na budúce zápasy, v ktorých sa stretnú dobro a zlo. Obnova v duchu solidarity a pochopenie pre civilizáciu lásky sa budú musieť spojiť v špiritualite racionálneho človeka tretieho tisícročia.

Odkaz malých pastierov

Takýto odkaz pastierikov Františka a Hyacinty, ktorý Ján Pavol II. prirovnal ku **dvom malým plameňom**, čo Boh zapálil, aby osvietil ľudstvo v jeho temných a nepokojných časoch. Tým, že pápež vyhlásil za blahoslavených deti Františka a Hyacintu, vyzdvihol ich svätosť a význam pre univerzálnu Cirkev. Kto číta Luciine pamäti, žasne nad dôslednosťou, s akou malí pastieri plnili vôľu Peknej Panej a akým mimoriadne hrdinským spôsobom robili pokánie za hrišnikov. Odkaz je jasný: človek nie je len mysliaca bytosť, ktorá sa točí okolo vlastnej osi, ale dosahuje svoj skutočný rast ako bytosť-pre-iných. Nemôžeme prijať umŕtvovanie a skutky kajúcnosti nových blahoslavených oddelene od ducha obnovy, ktorý považuje život za existenciu pre niekoho. František a Hyacinta vyzývajú k solidarite voči druhým, zväšť voči nešťastným a zlým, a k tomu, aby sme im pomáhali tým, že s láskou berieme na seba ich poklesky a hriechy. Áno, láska je nevyhnutná, inak človek bolestne trpí. Ale to nie je prípad malých pastierikov, ktorí sa obetovali za hrišnikov, pohnutí láskou k Bohu a k nim. Takže ich odkazom je, že človek nie je definovaný len ako „cogito ergo sum“ /myslím, teda som/, ale aj **vzt'ahmi** k druhým. Ak bude pre nás platiť, že „druhý človek je peklo“ /Sartre/, nebude mať svet budúcnosť, a ani Cirkev nebude obrazom Najsvätejšej trojice, najvyššou realitou, v ktorej nachádzame maximálny rešpekt voči ľuďom a voči spoločenstvu. Na to treba na začiatku práve začínajúceho tisícročia pamätať.

KULT

Kedy vznikol kult Matky Božej?

Kedy a ako sa objavila mariánska zbožnosť, keďže v evanjeliách sa o nej nehovorí, dokonca keď sa Ježiš obracia na svoju matku, nazýva ju tak málo sympatickým spôsobom „žena“?

Hubert z Volteru

Čitateľ sa pýta na korene mariánskeho kultu oprávnene. Tento fenomén, ktorý sprevádza kresťanov celé stáročia, však nevychádza z konkrétnej udalosti, na ktorú by mohli historici poukázať /možno preto mlčia dejiny Cirkvi/, ale presadzuje sa postupne prostredníctvom série faktorov, ktoré nie vždy berieme do úvahy. Vo Svätom písme predsa nachádzame nielen zárodok pozitívneho postoja k Ježišovej Matke, ale aj počiatky mariánskeho kultu v prvotných kresťanských komunitách. Veď aj v Evanjeliu podľa Lukáša je Panna Mária žena, ktorú **pozdravil** anjel, **miloval** Boh, **chválila** Alžbeta, **požehnával** Simeon, **blahorečili** jej všetky pokolenia.

Alžbetino zvolanie

Takéto výrazy oslavujúce Máriu - poznamenávajú exegeti - by sa nemohli napísať, keby postoj kresťanov voči nej neinšpirovala veľká úcta. Alžbetino zvolanie, ktoré vyhlasuje Matku Pána za **požehnanú a blahoslavenú**, je predzvesťou toho, čo sa bude diať v Cirkvi počas celých dejín. „Hľa, od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia“, prorokuje Mária v Magnifikáte. Exetéza Franz Mussner mal úplnú pravdu, keď na Medzinárodnom mariologickom kongrese v Lisabone /1967/ predstavil tento verš ako „svedectvo o mariánskej úcte prvotných kresťanov“.

V evanjeliách ešte nejde o skutočný mariánsky kult, ktorý znamená byť v kontakte s Máriinou oslavenou osobou a ktorý sa vyjadruje prostredníctvom modlitby. Ale už papyrus z 2. - 3. storočia, objavený začiatkom 19. storočia, nám zachoval v gréčtine prvú modlitbu k Panne Márii, ktorú sa modlila egyptská komunita v čase prenasledovania: „Pod tvoju

ochranu sa utiekame, svätá Božia Rodička, neodvracaj zrak od našich prosieb, ale z každého nebezpečenstva nás vyslobod', ty Panna slávna a požehnaná“. Pravdepodobne ide o liturgickú antifónu, výstižnú a vyjadrenú komunitným plurálom, ktorý nazýva Máriu menom **Theotokos** /čo bolo následne definované v roku 431 na Efezskom koncile/ a uznáva ju za svätú, milosrdnú a schopnú pomáhať a oslobodzovať. Tu nachádzame dôležitý prameň mariánskeho kultu: skúsenosť jej pomoci, ktorá nás vedie k tomu, aby sme sa na ňu stále obracali s dôverou.

Nazaretské objavy

Počas vykopávok v rokoch 1955 - 1966 v Nazarete františkánsky archeológ Bellarmino Bagatti s pohnutím dešifroval dva grécke zápisy v židovsko-kresťanskom kostole, ktorý stál nad domom Zvestovania. Prvý hovorí: „Raduj sa Mária“, a druhý hovorí o pútničke, ktorá padá na kolená na „svätom mieste M(árie)“ a zdobí jej sochu. O zvyku vzývať Ježišovu Matku svedčí v 3. storočí aj mladá Justína, ktorá vo chvíli ohrozenia svojho panenstva úpenlivo „prosí Pannu Máriu, aby ju zachránila“. Ďalším zdrojom mariánskeho kultu je liturgia, ktorá tým, že slávi Vianoce /3. storočie/ a Advent /4. storočie/, dáva do popredia evanjeliové state, v ktorých sú Matka s Syn úzko spätí. Komentár cirkevných otcov o Zvestovaní a o Navštívení rozširuje a aktualizuje chválu Márie, ako sa s tým stretáme v homílii pripisovanej Gregorovi Nysskému, v ktorej sú veriaci pozvaní pripojiť svoje hlasy k anjelom a volať spolu s nimi: „Raduj sa, milostiplná, Pán je s tebou“. Ešte známejšia je veľkonočná homília Melitona Sardského z roku 165, v ktorej nazýva Máriu „pekným baránkom, z ktorého pochádza baránok nášho oslobodenia.“

Vplyvy Stedomoria a Sväté písmo

V konečnom dôsledku má svoj podiel na vzniku mariánskeho kultu aj stredomorská kultúra s mýtom Veľkej Matky, ktorej zvyky, mená a znázornenia určitým spôsobom súvisia so vzťahom kresťanov k Božej Matke. Samozrejme, že nejde o opakovanie a obmenu, pretože kresťanstvo prijalo toto náboženské dedičstvo len pod podmienkou hlbokej zmeny obsahu a významu. A cirkevní otcovia, medzi ktorými je aj Izidor z Pelusia /+ okolo r. 435/, nezabúdajú zdôrazniť, že Mária je vždy Panna a zostáva jednoduchou bytosťou, a teda nemá nič spoločné s byhyňou Isis. Napriek tomuto kultúrnemu vplyvu, uctievanie /nie adorácia, pretože tá je vyhradená len pre Boha/ má svoje korene v Božom slove, podľa ktorého všetky pokolenia budú velebiť Máriu pre „veľké veci“, ktoré jej urobil Pán, čiže pre jej panenské materstvo a pre vieru, ktorou odpovedala na Božiu výzvu. Aj Luther, vychádzajúc z tejto biblickej udalosti, je presvedčený, že treba uctievať Máriu, pretože „každá chvála Márie vedie ku chvále Boha“.

Tisícky titulov jedinej Madony

Nedokážem si vysvetliť potrebu označovať Pannu Máriu mnohými prívlastkami, z ktorých niektoré sú úplne vymyslené. Hodia sa do litánií, ale ako môžu byť užitočné pre našu vieru? Panna Mária dom zlatý alebo Panna Mária snežná? Nezdá sa vám, že to v našej viere pôsobí ako závan modlárstva?

Štefan z Brindisi

Skutočnosť, o ktorej sa zmieňuje čitateľ z Brindisi, je nesporná. Stačí si zobrať akúkoľvek turistickú mapu alebo zoznam 1400 mariánskych svätýň v Taliansku, aby sme si uvedomili minoriadnu rôznorodosť mien pripisovaných Panne Márii.

Uvádzame niektoré príklady, pridŕžajúc sa len sicílskych svätýň. Nachádzame tu mená týkajúce sa **života Panny Márie** /Nepoškvrnená, Zvestovaná, Bolestná, Nanebovzatá .../jej

prejavov voči ľuďom /Madona milosti, vypočutia, pomoci, potechy, zázrakov .../ a špeciálnych **miest**, kde sa zjavila, alebo kde je uctievaná jej podobizeň /Madona cesty, kameňa, mostu, schodov .../, **meterológie** alebo **prírody** /Madona snežná, lesná, hviezdna .../, rôznych **situácií** ľudskej existencie /Madona hriešnikov, okov, oslobodenia, horlivosti .../. Niekedy jej mená znejú neobvykle až zvláštne: Madona di Cacciapensieri /slov. hlavolamov - prekrútenie mena grófký De Capenceros/, dell'Elemosima /slov. almužny - pravdepodobne prekrútenie gréckeho mena Eléousa/ ...

Nepotrebné súženie

Pri tomto množstve mien sa vynára problém ich pôvodu: čo viedlo kresťanský ľud k tomu, aby dával Ježišovej Matke tak veľa mien?

Čitateľ má tendenciu myslieť si, že takéto množstvo mien nesie so sebou riziko, že sa pozabudne na to, že ide predovšetkým o Ježišovu Matku. Niekedy v minulých storočiach bolo nebezpečenstvo aktuálne, napr. keď sa dve mariánske družiny dostali do sporu, v ktorom tvrdili, že práve ich Panna Mária je dôležitejšia! V tomto zmysle chápeme aj napomenutie Widenfelda z roku 1673, ktorý vkladá do úst Márie tieto slová: „Nemyslíte si, že ja som iná tu a iná tam, iná v Montserrate a iná v Montacute. Som stále tá istá“. /Pozdravy preblahoslavenej Panny Márie svojim nadšeným čitateľom./. Dnes by sme však museli pripustiť u ľudí donebavolajúcu nevedomosť, keby sme chceli tvrdiť, že mnohé mená Panny Márie sú znakom toho, že ľudia pod nimi aj reálne myslia viaceré osoby. Čitateľ má podozrenie na pohanský vplyv, dokonca tak trochu na modloslužbu alebo aspoň na trochu zvláštnu záležitosť, keď sa jedna Madona vyhlasuje za dôležitejšiu než iná. Podľa toho fatimská Panna Mária nadchla davu, zatiaľ čo mnohé iné sochy ľuďom nič nehovoria. Nič z toho nie je pravda, nebezpečenstvo to predstavovalo iba v minulosti. Pokrstení ľudia ak udziavajú čo len minimálny kontakt s duchovným spoločenstvom, nepovažujú sochy za modly, ale - ako to naznačil Druhý nicejský koncil /787/ - prostredníctvom ikon si ľudia uvedomia, čo tieto znázorňujú. Ak ja mágia v histórii charakterizovaná slepou odovzdanosťou temným silám, opozíciou voči Bohu a nedostatkom zodovednosti, do kresťanskej modlitby sa nedostáva, lebo tá sa nezakladá na mechanických gestách, ale obracia sa na Máriu a na svätých ako na Božích priateľov, ktorí sa uňho za nás prihovárajú.

Litánie vznikli z lásky

Odpoveď na otázku ohľadom pôvodu mariánskych titulov môže byť trojaká.

Predovšetkým, ak Mária predstavuje nádherný súhrn tajomstiev viery, ak ona „je pre všetkých zrkadlom, živou ikonou, v ktorej sú jasne a hlboko zobrazené veľké Božie diela“ /Ján Pavol II., /8. decembra 1990/, nie je problém nazývať ju rôznymi pomenovaniami, ktoré ju zaraďujú do dejín spásy. Keďže bola prítomná v rozhodujúcich Kristových tajomstvách, od vtelenia až po kríž a zoslanie Ducha Svätého, môžeme Máriu okrem Matky, učeníčky, spolupracovníčky Ježiša opodstatnene nazývať Zvestovanou, Bolestnou ... Tieto mená jej právom patria, pretože sa vzťahujú na výnimočné chvíle z jej evanjeliového príbehu.

Druhým zdrojom mariánskych titulov je láska a k jej podstate patrí, že neustále vynachádza nové mená a symboly. Takto sa vysvetľujú Loretánske litánie, ktoré ľudia prijali a spravili z nich obzväšť sugestívny náboženský prejav. Jazyk lásky nepozná inú mieru ako tú, ktorú stanovil Boh pravdy. A samozrejme, že musíme byť citlivý na potreby pravdy - uvádzané našimi bratmi evanjelikmi - aby sme nepripisovali Márii prívlastky neprimerané alebo vyhradené pre Krista.

Tretím dôvodom pripisovania nových mien Márii sú zásahy v živote Božieho ľudu. To vysvetľuje mnohé svätyne, ktoré pripomínajú skúsenosť milosrdenstva prostredníctvom Ježišovej Matky. Mária je pre mnohých veriacich, ktorí sa k nej utiekajú vo svojich potrebách

a zakusujú jej pomoc, ktosi blízky; a vo výnimočných chvíľach, keď veriaci prežívajú túto jej blízkosť, prýštia tie najkrajšie spontánne invocácie, ktoré vychádzajú z toho, čím bola kedysi.

Treba dávať pozor na to, aby sme si z takýchto mariánskych titulov nerobili posmech. Tieto patria, ak nie inam, tak aspoň do ľudovej kultúry, kde všetko má svoj význam, ktorý treba objaviť.

Ján Pavol II. a „mariánska špiritualita“

Nedokážem si vysvetliť mariánsku úctu, ktorú Ján Pavol II. neustále praktizuje na veľkých svojich apoštolských cestách, zvlášť pri obradoch zasväcovania ľudí, národov i samotnej Cirkvi Božej Matke.

Helga z Bolzana

Pre nikoho nie je tajomstvom, že Mária je hviezdou, ktorá sprevádza Jána Pavla II. na cestách od detstva až po obdobie pontifikátu a počas neho. Tento syn poľskej zeme v histórii Cirkvi zapísaný nielen ako lietajúci pútnik, ktorý prechádza všetkými kontinentmi, aby ohlasoval Krista a v duchu Druhého vatikánskeho koncilu obnovoval Cirkev, ale aj ako **Totus tuus**, ktorý prijíma Matku Ježiša a naplno prežíva vzťah k nej, až do takej miery, že ona sa stáva základným prvkom jeho kresťanskej existencie a jeho pastoračnej služby. Je to pravda: Ján Pavol II. zviditeľňuje tento svoj duchovný vzťah k Márii početnými púťami do mariánskych svätýň, obradmi zasvätenia, korunováciami obrazov Panny Márie, obľúbenou modlitbou ruženca, ktorý odriekava počas dlhých prechádzok po horách ... Toto všetko je zahrnuté v písmene M, ktoré je v jeho biskupskom a pápežskom znaku vedľa kríža. Je na nás, aby sme spoznávali faktory, ktoré počas života postupne vplývali na pápežovú mariánsku špiritualitu a ako sa prejavili v jeho pápežskom učení o Matke Vykupiteľke.

Vývoj vzťahu

V knihe **Dar a tajomstvo**, napísanej pri príležitosti 50. výročia svojej kňazskej vysviacky /1996/, pápež Wojtyła opisuje cestu, ktorú prešiel, aby sa od tradičnej mariánskej úcty dostal na teologicky vyvinutejšiu formu. Podľa pápeža „tradičná forma“ jeho mariánskej úcty pochádza z rodiny, z farnosti, z kostola wadovických karmelitánok a zo saleziánskej farnosti Debnička v jednej krakovskej štvrti. Prejavuje sa v skutkoch nábožnosti, ako napr. v modlitbe k **Matke ustavičnej pomoci**, nosením škapuliara, odriekaním ruženca ... Okrem týchto prejavov sa v mladom mužovi zakoreňuje presvedčenie o pravdivosti duchovného odkazu: „Mária nás vedie ku Kristovi“, a na základe toho rozšíril vo svojom živote priestor vyhradený pre Máriu. Raz Karola premôže kríza alebo zmätok, pretože „pripúšťa diskusiu o mariánskom kulte, pričom si myslí, že ak sa príliš rozšíri, nastane nebezpečenstvo jeho prevahy nad kultom prislúchajúcom Kristovi“. Nebezpečenstvo, ktorého sa obával, je **marianizmus**, čiže prehnaná a vtieravá mariánska úcta, ktorá zatiení alebo odsúva kristologický kult na druhé miesto.

Práve o tomto bode sa hovorí v **Traktáte o pravej mariánskej úcte** svätého Ľudovíta Márie Grigniona z Montfordu, ktorý bol pre Karola Wojtylu zlomom. Pochopí, že si nemusí vybrať medzi Kristom a Máriou, pretože nielen Mária je cestou ku Kristovi, ale aj sám Kristus predstavuje ľudom svoju Matku tak, aby ju prijali do svojich životov s absolútnou dôverou a otvorenosťou. Inými slovami, začínajúc Kristom, prítomnosť Márie v Kristovom tajomstve je nevyhnutnou podmienkou na pochopenie Máriinej úlohy Matky a Prostrednice. Prostredníctvom **ad Christum** /ku Kristovi/ musí byť obsiahnuté v prvom rade v prostredníctve **in Christo** /v Kristovi/: „Pomoc mi poskytla kniha svätého Ľudovíta Márie Grigniona z Montfortu, ktorá sa volá **Traktát o pravej mariánskej úcte**. V nej som našiel odpoveď na svoje otázky. Áno, Mária nás približuje ku Kristovi, vedie nás k nemu, aby sme prežívali jej

tajomstvo v Kristovi“. Teraz už chápeme, čo viedlo pápeža, aby splatil dlh voči svätému Ľudovítovi a predstavil ho ako autentického teológa: „Traktát svätého Ľudovíta z Montfortu môže byť náročný kvôli svojmu tak trochu vzletnému a barokovému štýlu, ale podstata teologických právd, ktoré obsahuje, je nepopierateľná. Je to prvotriedny autor. Jeho mariologické myslenie je zakorenené v tajomstve Trojice a v pravde vtelenia.

V Ľudovítovej škole pripisuje Karol veľmi veľkú dôležitosť tajomstvu vtelenia a Máriinej rozhodnej odpovedi vo vzťahu k dejinám ľudstva. Pochopil som, prečo sa Cirkev modlí **Anjel Pána** trikrát za deň. Pochopil som, ako veľmi sú dôležité slová tejto modlitby... Naozaj významné slová! Vyjadrujú podstatu najväčšej udalosti, aká sa kedy udiala v dejinách ľudstva“. Všimá si predovšetkým potrebu úplného a dôverného darovania sa Márii, ktoré vyjadril v motte **Totus tuus**: „Tento výrok pochádza od svätého Ľudovíta Mária Grigniona z Montfortu. Je to skrátená forma kompletnejšej podoby zasvätenia sa Matke Božej ...“

Encyklika „**Redemptoris Mater**“

V knihe **Prekročiť prah nádeje** /1994/ Ján Pavol II. vyznáva, že zrelá forma mariánskej úcty, uskutočňovaná „vd'aka svätému Ľudovítovi Márii z Montfortu“, ho sprevádzala celé roky a jedným z výsledkov je encyklika **Redemptoris Mater** /25. marec 1987/. Na rozdiel od encyklík predchádzajúcich pápežov, táto encyklika je písaná tónom „meditácie nad zjavením tajomstva spásy, ktoré bolo Márii oznámené na počiatku spásy a ku ktorému bola prizvaná, aby sa ho zúčastnila a spolupracovala úplne výnimočným a zvláštnym spôsobom“. Encyklika sa neuspokojuje len s prehĺbením učenia, a už vôbec nie so zbožnými prejavmi, ale chce podporiť v Cirkvi mariánsky rozmer jedinej kresťanskej spirituality. Mohli by sme povedať, že **Redemptoris Mater** je „mariánskou špiritualitou Jána Pavla II.“ v tom zmysle, že pápež mal v úmysle sprostredkovať celej Cirkvi svoje skúsenosti s Pannou Máriou v Kristovom tajomstve.

Encyklika sa zameriava na niektoré kľúčové prvky, ktoré vysvetľujú „pravdu“ o Márii. Predovšetkým zdôrazňuje **vieru** Panny z Nazareta, ktorá sa odhodlá na Božie materstvo vo vzťahu k Ježišovi: „Vo vtedajšej Cirkvi i v Cirkvi všetkých čias Mária bola a je predovšetkým, blahoslavená, lebo uverila“ /RM 26/. Ďalším významným bodom, ktorý je pre pápeža vzácný, je trojitá **prítomnosť** Márie /tento výraz použil 25-krát/ v **čase**, v **priestore** a predovšetkým v **dušiach**. Toto posledné prostredie je najdôležitejšie, pretože práve v hĺbke srdca uskutočňuje oslávená služobnica Pána v podriadenosti voči svojmu Synovi - jedinému prostredníkovi, svoje materinské sprostredkovanie. Jeden z najdrahších obrazov je pre Jána Pavla II. Ježišova Matka pod krížom: „Máriino materstvo, vzťahujúce sa na všetkých ľudí a bolo načrtnuté už prv, teraz sa jasne spresňuje a ustanovuje.! /RM 23/ Ježišove slová: „Hľa tvoj syn ...Hľa tvoja matka“ vyjadrujú „osobitné zverenie človeka Kristovej Matke, ktoré sa potom v dejinách Cirkvi uplatňovalo a vyjadrovalo rozličným spôsobom“. /RM 45/

Pápež, čerpajúc z interpretácie exegétov a z osobnej skúsenosti, interpretuje skutočnosť, že Ján prijal Máriu „k sebe“ /Jn 19,27/, ako prijatie „do spoločného života“, spoločného domu a ľudskej pohostinnosti: „Keď sa kresťan synovsky zveruje Márii, prijíma, ako apoštol Ján, „za svoju, matku Kristovu a vovádza ju do celého priestoru svojho vnútorného života, čiže do svojho ľudského a kresťanského „ja,. „Vzal ju k sebe,. Tým sa usiluje dostať do poľa, materskej lásky, s ktoru sa Vykupiteľova Matka , stará o bratov svojho syna, na ktorých zrode a výchove spolupracuje ...“ /RM 45/

V poliklinike Gemelli, kde bol Ján Pavol II. hospitalizovaný, sformuloval svoje želanie, aby Mária bola naďalej prítomná v jeho putovaní a v putovaní celej Cirkvi: „Prijmi svätá Panna moju opätovnú ponuku seba samého: **Totus tuus ego sum**, a starostlivo bdej nad mojím úradom a nad Cirkvou, povzbudzuj nás na ceste k Veľkému jubileu narodenia večného Božieho Syna“. /13. október 1996/

Advent je viac ako hociktoré obdobie časom na oslavu Panny Márie

Pokým sa v minulosti dával veľký dôraz na prejavy mariánskej úcty najmä v máji alebo v mesiaci ruženca - októbri, dnes sa hovorí, že liturgicky je správnejšie oslavovať Máriu v období Adventu. Čo spôsobilo túto zmenu?

Monika z Janova

Kto by si nepamätal pekné pobožnosti v mesiacoch máj a október, keď sa pred sochou Panny Márie ozdobenou kvetmi ľudia modlili, meditovali, spievali a dostávali požehnanie s Oltárnou sviatosťou? Azda priveľa mladých zabúda na takéto zážitky, ktoré formovali celé generácie posledných storočí. Napriek rešpektu voči takýmto mariánskym prejavom, ktoré priniesli svoje veľké ovocie v kresťanskom ľude, dnes Cirkev žiada od veriacich, aby dali prednosť liturgickému životu, a teda aby ako cestu rastu v láske k Panne Márii, ktorá nám je milostivou Matkou, uprednostňovali Advent a aby sa inšpirovali z jej príkladu ženy viery. Prečo táto zmena?

Uctievanie a liturgia

Na prvý pohľad je jasné, že tu nejde o vyplnenie prázdneho priestoru, akoby si niekto povedal: Veriaci už nechodia na májové ani októbrové pobožnosti, ponúknime im teda slávenie v Advente. Vieme, že slávenie týchto mesiacov, úzko späté s cyklom ročných období a poľnohospodárstvom, sa na mnohých miestach dostalo do krízy. Cirkev za to veriacich neodsudzuje, ani nemá úmysel zredukovať všetko len liturgiu. Práve naopak. Tieto pobožnosti, keďže vyjadrujú náboženské cítenie ľudu, sú dobré a kde ich veriaci prijímanú, sú samozrejme, podporované.

Okrem toho, mesiace mariánskej úcty sa nedajú porovnať s liturgiou, o ktorej hovorí koncil, „avšak v liturgii vyvrcholuje činnosť Cirkvi a zároveň v nej pramení všetka sila“ /Sacrosanctum concilium 10/. Vďaka sviatostiam sprítomňuje liturgia **tu a teraz** veľkonočné tajomstvo pre jednotlivé spoločenstvá. V kontexte liturgického slávenia, ktoré je najposvätejším prejavom Cirkvi /SC9/, dostáva duchovný vzťah s Máriou veľkú posväcujúcu **silu**, ale tiež správny **pomer** a priamu **účinnosť**. V liturgii sa stráca nebezpečenstvo zveličeného odvolávania sa na Pannu na úkor Najsvätejšej Trojice. Mariánske sviatky majú vždy aj kristologický obsah, pretože slávia účasť Márie na tajomstve spásy /SC 103/. A navyše, pretože liturgia dôsledne zachováva biblické pravidlo, podľa ktorého musí byť modlitba nasmerovaná na Otca, **prostredníctvom** Krista, v Duchu, kult Panny Márie vyúsťuje do adorácie Najsvätejšej Trojice.

Advent, kedy Cirkev slávi tajomstvo očakávaného Krista, pripomína Pannu ako vzor Božieho ľudu, ktorý očakáva Spasiteľa. Na začiatku Adventu máme slávnosť Nepoškvrneného počatia, ktoré je „radikálnou prípravou na príchod Spasiteľa“ /Marialis cultus 4/. Potom predovšetkým cez všedné dni od 17. do 24. decembra, sa liturgia odvoláva na Pannu a číta úryvky z evanjelia, ktoré hovoria o blížiacom sa Kristovom narodení: Zvestovanie, návšteva u Alžbety, **Magnifikát**, narodenie Jána Krstiteľa a Zachariášov chválospev. Podľa starej tradície je Božej Matke venovaná posledná adventná nedela, počas ktorej počujeme Izaiášov prorocký hlas o Emanuelovi a o Panne, ktorá sa stane matkou.

V Advente „Matka úplne zapadá do slávenia synovho tajomstva, a dáva mu výraznejšie spirituálne a kontemplatívne rysy“ /Stefano Rosso/. Veriaci sú pozvaní, aby si uvedomili nevýslovnú lásku, s ktorou Mária očakávala Syna a by ju prijali a podľa jej vzoru nasledovali prichádzajúceho Spasiteľa. Ona je dcérou sionskou, ktorá očakáva príchod Mesiáša a prijíma ho s úplnou ochotou. Panna vezme na seba znaky chudobných Jahveho,

ktorí skladjú svoju dôveru jedine v Boha a dovolávajú sa jeho príchodu. V nej vyvrcholí očakávanie Izraela a začína nová zmluva medzi Bohom a ľuďmi.

Vzor očakávania

Ako vidíme, Advent nám uľahčuje to, čo by sme mali prežívať v každom období liturgického roka: inšpirovať sa Máriou, ako vzorom duchovného postoja, ktorým Cirkev slávi a prežíva Božie tajomstvá /MC 16/. Takto chápeme aj direktívu Pavla VI. v **Marialis cultus**: „Pozrime sa ako adventná liturgia spájajúc očakávanie Mesiáša a očakávanie Kristovho slávneho návratu s pozoruhodnou spomienkou na Máriu predstavuje kultúrnu rovnováhu ... a má za následok, že toto obdobie bude musieť byť považované za zvlášť vhodné na kult Matky Pána“ /č. 4/.

Musíme si čestne priznať, že toto usmernenie treba prijať a praktizovať. Možno by bolo dobré, aby sa kňazi horlivo pripojili k výzve Pavla VI. a podali Advent tak, aby sa v liturgii objavovali mariánske prvky. Kresťanské spoločenstvo, keď rozjíma o Márii očakávajúcej Krista, sa učí dávať na prvé miesto Božie slovo a odpovedať svojou živou vierou a skutkami viery.

Význam mesiaca máj

Ako vznikli pobožnosti v mesiacoch máj a október? Nebolo by liturgicky správnejšie pripomínať si Pannu Máriu v Advente ako vzor kresťana, ktorý s vierou očakáva príchod Mesiáša?

Angelo z Beneventa

Ako si môže každý čítať všimnúť, tieto otázky nepramenia len z opodstatneného záujmu o historické korene mariánskych mesiacov. Zameriavajú sa aj na „krízovú“ situáciu, do ktorej sa pred určitým časom mesiace máj a október, ktoré predstavovali vo veriacich kult Panny Márie a ruženca, dostali. V poslednom čase sa mariánske mesiace akosi zanedbávajú, alebo sa aspoň netešia takej pozornosti a účasti veriacich, na akú sme boli zvyknutí pred Druhým vatikánskym koncilom. A mnohí si spomínajú na oltárik s obrazom Panny Márie ovenčený kvetmi a sviečkami, pred ktorým sa schádzali rodiny doma alebo celé farnosti na slávnostiach v kostole s nostalgiou.

Správnejšie je to v Advente?

Na základe klesajúcej popularity mariánskych mesiacov sa čitateľ pýta na dôvody. Možno preto, aby si potvrdil svoju teóriu, že je správnejšie privádzať veriacich k Ježišovej Matke v liturgickom období Adventu, keď je všetko nasmerované na príchod Mesiáša. Lebo v tomto období sa viac ako na modlitby k Panne Márii dáva dôraz na ňu ako na vzor prijatia Ježiša vo viere. Pozrime sa teraz na začiatky slávania mesiaca máj, ktoré má svoju dlhú históriu /tradícia ruženca v októbri sa zaviedla na podnet Leva XIII. na konci XIX. storočia/. Musíme podoknúť, že kým mariánsky mesiac v byzantskej cirkvi sa sústreďuje okolo liturgického sviatku Usnutia Panny Márie /15. august /, v egyptskej cirkvi sa pohybuje okolo Vianoc /25. december/, mariánsky mesiac máj sa v Európe vyvinul v XVIII. storočí mimo rámca liturgie. Zdá sa, že toto storočie tak málo prežívalo liturgický rok, až bolo náchylné odpútať sa od neho a dokonca nahradiť rokom pobožností, ktoré súvisia s niektorými mesiacmi, chronologicky v tomto poradí: marec zasvätený svätému Jozefovi, máj Márii, jún Ježišovmu Srdcu, november zosnulým atď...

V tomto kontexte je máj zasvätený Ježišovej Matke nie z liturgických dôvodov, ale kvôli prírodným zákonom alebo sezónnosti. Keď sa príroda prebúda a jar pokrýva zem kvetmi, kresťania zdravia a chvália Máriu, kvet ľudstva. Prvým, kto zachytil väzbu medzi

májom a Máriou, je kráľovský básnik Alfonz X. il Savio /+ r.1284/ v jednej zo svojich **Cantigas**.

Na rozdiel od názoru mnohých ľudí neexistuje priame prepojenie medzi mariánskym mesiacom a pohanským májom, v ktorom bolo bohyni Flóre zasvätených prvých šesť dní, pretože mariánsky mesiac vznikol v čase, keď bol pohanský kult už celé stáročia mŕtvy. Napriek tomu, že obidve tieto udalosti prebiehajú v tom istom čase, keď sa príroda naplno prebúdzá a pučia kvety, prejavy na počesť Márie sú nezávislé od kultu starovekej Flóry, čo platí tak o forme ako aj o obsahu.

Prvé knižky

Mesiac máj je spätý so špecifickou skupinou kresťanských prejavov: ruženec, litánie, meditácia, príklad, kvietky, vrúcna modlitba, mariánsky spev. Čo sa týka obsahu, prvé knižky, týkajúce sa mesiaca máj, boli z pera otcov jezuitov, ktorí začali dvoma titulmi. Tie boli vzorom celé storočia. Na jednej strane dielo **Mese di Maria** /Mesiac Márie/ od Hanibala Dionýza /Verona 1724/, ktoré opisuje pobožnosť v dome okolo oltárika Panny Márie a predkladá úvahy o kresťanskom živote; tieto úvahy sú použité aj v nazámejšom diele **Mese di maggio** /Mesiac máj/ od Alfonza Muzzareliho /Rím 1785/, ktoré presiahlo sto vydání a bolo preložené do rôznych jazakov.

Na druhej strane máme dielo **Mese di Maggio** pátra Františka La Lomiu /Palermo 1758/, ktorý si zvolil za predmet svojich úvah čnosti a výsady Panny Márie. S väčším či menším mariánskym dôrazom všetky májové pobožnosti hlásajú kresťanské učenie Cirkvi.

Aký vzťah si máme vytvoriť k mariánskemu mesiacu teraz? **Usmernenia a návrhy na slávenie mariánskeho roka**, ktoré vydala Kongregácia pre Boží kult /1987/, nám dávajú dve riešenia. Treba jasne „ukázať veriacim, že mariánska liturgia má už svoj ‚mesiac Panny Márie, vhodne zaradený do liturgického roka: je to čas Adventu“. Hodnotiť Advent konkrétne ako „čas obzvlášť vhodný pre kult Matky Pána“ /Marialis cultus 4/, znamená nachádzať v liturgii Adventu zmienky o Márii.

Obnoviť, nie zavrhnúť

Nejde tu o zavrhnutie mariánskeho mesiaca /ten sa bude sláviť pokiaľ bude mať význam pre veriacich/, ale o jeho obnovenie vo vzťahu k liturgii: „Najvhodnejšie riešenie bude zosúladiť obsah ‚mariánskeho mesiaca, s obdobím liturgického roka“.

Teraz mesiac máj pripadá na päťdesiatdňové Veľkonočné obdobie, alebo na týždne okolo Zoslania Ducha Svätého. Toto prelínanie má dva dôsledky: predovšetkým uznanie prvenstva nediel, ktorých slávenie „sa dostáva do ústrania rôznymi skutočnosťami týkajúcimi sa ‚mariánskych mesiacov“, a navyše, májové duchovné aktivity „budú musieť predovšetkým uznať účasť Panny na veľkonočnom tajomstve a na udalosti Zoslania Ducha Svätého, ktoré sú začiatkom pôsobenia Cirkvi“ /Usmernenia, č.65/.

Cirkev teda vyhradzuje liturgickým sláveniam, „vrcholu a prameňu“ svojho života pevné miesto, neviaže sa na prejavy mariánskeho kultu, ktoré boli charakteristické pre tú- ktorú kultúru alebo historickú dobu. Ani sa neusiluje zatlačiť do ústrania také nábožné zvyky, akým je mariánsky mesiac, ale snaží sa obnoviť ho, dodáva mu nový život a zosúladuje ho s litugiou. Ak by aj napriek tomuto úsiliu ľudia mesiac máj ignorovali, znamenalo by to, že ho treba nahradiť. Novým časom bude treba dať nové možnosti chváliť „požehnanú medzi ženami“ .

Je ruženec modlitbou, ktorú treba obnoviť?

Aký význam má odriekanie jednotvárnej modlitby, akou je ruženec? Kedy a ako vznikla?

Ivana z Turína

Ťažkosti a problémy s ružencom nie sú ničím novým. Takto o nich píše aj svätý Ľudovít Mária z Monfortu“ „Čo to jednoducho brble tento žmolič ružencov? Čo to stále bľaboce? Povaľač akýsi! Nerobí nič iné, len sa ružencuje ..., spravil by oveľa lepšie, keby namiesto strácania času takýmto pobožnostkárstvom pracoval! Fíha, takže stačí modliť sa ruženec a pečené holuby budú samé padať z neba! ... Koľkí svätí sa ho nemodlili ani raz!... Ruženec je tak akurát pre hlúpe ženy ... Preč s týmito vonkajšími prejavmi zbožnosti; skutočná zbožnosť je tá, ktorá vychádza zo srdca“. /Nádherné tajomstvo svätého ruženca, 148/

Francois Mauriac má problém

Ešte aj dnes je ruženec pre mnohých strata času. Okrem opakovania formuliek, ktoré je v rozpore s evanjeliom, veď ono nás vystríha namýšľať si, že budeme vypočutí „pre mnohovravnosť! Naráža dnešné vnímanie ruženca na rozpor, ktorý spisovateľ Francois Mauriac opísal takto: „Ak ma úcta k ružencu dojíma, tak len vďaka jeho veľmi poníženému charakteru. Nikdy som však nedokázal pochopiť rozpor, ktorý tu je: ústa, ktoré odriekajú desiatky **Zdravasov**, a duch ktorý medituje nad každým slávnostným či bolestným tajomstvom ...“ Pod vplyvom takéhoto chápania sa ruženec dostal do krízy.

Táto modlitba nevznikla odrazu. Bohužiaľ, rozprávanie o zjavení Panny Márie svätému Dominikovi, aby mu odovzdala ruženec, historici považujú za legendu, ktorú začal šíriť dominikán Alano della Rupe v 15. storočí. Dávny pôvod ruženca /v II. storočí/ si vysvetľujeme ako potrebu laikov alebo obrátených jednoduchých ľudí, čo nevedeli čítať, zúčastňovať sa na modlitbe Žaltára: namiesto 150 žalmov odriekajú 150 **Otčenášov** alebo niekedy 150 **Zdravasov**. Jeden rukopis z roku 1243 nazýva odriekanie troch päťdesiatkov **Zdravasov Saltario della beata Maria** /Žaltár blahoslavenej Márie/. Okolo roku 1300 sa cisterciátky v Trevíre neuspokojujú len s pridaním mena Ježiš k **Zdravasov**, ale pokračujú s minimálne 98 formulkami, ktoré pripomínajú evanjeliové udalosti: „Ježiš, ktorému sa klaňali králi ..., ktorého pokúšal diabol ..., ktorý zoslal na svoj ľud Ducha Svätého ...“ Píše o tom André Duval v **Slovníku špirituality**

Jeho základom je evanjelium

Kartuzián Domenico di Prussia /Dominik Pruský/ /+ r. 1460/ pod vplyvom spolubrata Adolfa Essenského /+ r. 1439/ okrem toho, že znížil počet **Zdravasov** na 50, zaviedol „prídavky“ k menu Ježiš s odvolaním sa na tajomstvá Pána: život v skrytosti, verejné účinkovanie, utrpenie a oslávenie, Alano della Rupe /+ r. 1478/ uvádza **Žaltár Panny Márie**so 150 **Zdravasmí** zoskupenými do pätnástich desiatkov, ale pridáva meditáciu o tajomstvách nad každou z troch päťdesiatok, týkajúcich sa vtelenia, utrpenia a zmŕtvvstania. Alano vkladá do každej série aj päť tajomstiev. Od svojho začiatku bol ruženec modlitbou vychádzajúcou vo veľkej miere z **evanjelia** /“z evanjelia vychádza znenie tajomstiev a základné modlitby“, **Marialis cultus** 44/ a zároveň kontemplatívnou modlitbou, pretože zahŕňa meditáciu nad životom, utrpením a oslávením Ježiša Krista, s ktorým sa spája aj jeho Matka Mária. Ako spresňuje sv. Ľudovít Monfortský, ona „je dušou tejto modlitby. V skutočnosti by bol ruženec bez meditácie o svätých tajomstvách našej spásy takmer ako **telo bez duše**, výborná hmota, ale bez formy, pretože je to práve meditácia, ktorá odlišuje ruženec od ostatných prejavov zbožnosti.“

Zavedením druhej časti Zdravasov - **Svätá Mária**, vďaka svätému Piovi V. /1569/, sa ruženec stáva aj modlitbou prosebnou a k tejto línii sa pridali rôzne krátke modlitby ako: Nech je požehnané sväté a nepoškvrnené počatie preblahoslavenej Panny Márie, Matky Božej

...; Bud' vždy oslávený ...“, a nakoniec, po zjaveniach vo Fatime: „Ó Ježišu, odpusť nám naše hriechy ...“

Exhortácia Pavla VI.

Teraz sa nám nezdá vhodné navrhovať zrušenie ani nemennosť ruženca, ale jeho obnovu podľa **Marialis cultus**, ktorý hovorí o „jeho trojičnej, kristologickej a ekleziálnej povahe“ a o „biblickom, liturgickom, ekumenickom a antropologickom zameraní“ /č. 25 a 29/. Bolo by skutočne na škodu, keby sa zo súcitu s veriacimi ruženec odsunul do úzadia. Bolo by ho treba zjednodušiť, a prinávratiť do prvotnej, kontemplatívnej dimenzie. Kristologický aspekt by lepšie vynikol s pridaním formulácii, ktoré pripomínajú rôzne tajomstvá. /To sa stalo v októbri 2002, keď Ján Pavol II. v apoštolskom liste **Ruženec Panny Márie** pridal ďalších päť tajomstiev „svetla“. - pozn. prekl./ Týmto spôsobom by sa zabránilo rozporu, o ktorom hovoril Mauriac. Tiež sa treba presvedčiť o hodnote opakovania, technike, ktorú používajú všetky náboženstvá, aby si lepšie osvojili to, nad čím meditujú. V tomto duchu Pierre Teilhard de Chardin definoval ruženec ako „nástroj pokresťančovania existencie“.

Modlitba Anjel Pána pripomína tajomstvo vtelenia Krista

Chcel by som vedieť, aký je dôvod modlitby Anjel Pána a prečo je dnes tendencia, v niektorých prípadoch, upustiť od odriekania troch Zdravasov, ktoré sa v skutočnosti nenachádzajú ani vo veľkonočnej antifóne **Raduj sa, nebies Kráľovná**.

Paschal z Albana Laziale

Tak ako ruženec, ani **Anjel Pána** sa neobjavil zo dňa na deň. Jeho vývoj trval takmer tristo rokov. V roku 1269 Generálna kapitula menších bratov považovala za všeobecnú obyčaj v Cirkvi „pozdraviť Pannu slovami Anjel Pána každý večer pri trojitom bití zvonov“ /Annales Minorun, IV, 331/. V kláštore na Montecassine sa ustanovením opáta Tomáša I. /1285 - 1288/ zaviedol zvyk zvoniť na Zdravas každý večer a ráno. V roku 1327 pápež Ján XXII. udeľoval odpustky veriacim, ktorí sa pri odbíjaní zvonov pomodlili na kolenách tri Zdravasy a takýto zvyk zaviedol v Ríme. Modlitba Anjel Pána na poludnie bola zavedená v 15. storočí na pamiatku Ježišovho utrpenia a ako prosba o nastolenie mieru. Postupne sa zaužívalo modliť sa pri bití zvonov ráno, na obed a večer. Už niekoľko desaťročí odrieka pápež **Anjel Pána** každú nedeľu s veriacimi z celého sveta prostredníctvom rozhlasu a televízie.

Pridanie biblických veršov

Čo sa týka skladby Anjel Pána, tri **Zdravasy** sú najstaršou časťou. Neskôr sa pridávali biblické verše a záverečná modlitba. **Anjel Pána**. V tejto podobe nachádzame už benátskom katechizme z roku 1560 v Rímskom breviári z roku 1570. Pius VII. v roku 1815 udeľuje odpustky tým, ktorí trikrát odriekajú Sláva „a ďakujú Najsvätejšej Trojici za výnimočné dary a výsady, ktorých sa dostalo preblahoslavenej Panne“. Nahradenie modlitby Anjel Pána modlitbou Raduj sa, nebies Kráľovná, počas veľkonočného obdobia bolo zavedené nariadením Benedikta XIV. v roku 1742.

Apoštolská exhortácia Pavla VI **Marialis cultus** /1974/ vyzýva k zachovaniu modlitby **Anjel Pána** v jej jednoduchej podobe, ktorá nepotrebuje obnovu. Napriek tomu, že sa vytratili niektoré zvyky spojené s touto modlitbou, „nezmené zostanú hodnota kontemplácie tajomstva vtelenie Slova, pozdravenia Panna Márie a pripomenutie jej milosrdného orodovania“, a navyše otvorenie sa veľkonočnému tajomstvu“ /Marialis cultus 41/.

Jadro modlitby

Jadrom modlitby **Anjel Pána** je kontemplácia tajomstva, Vtelenia, ktoré je **završením a prekonaním** Starej zmluvy: Boh, ktorý sa prihováral svojmu ľudu skutkami a slovami,, sa teraz stáva človekom. Je to tajomstvo **kenózy** a slávy: Slovo, ktoré sa nepridržalo svojej rovnosti s Bohom stalo sa podobné ľuďom a súčasne vyžaruje medzi ľuďmi Božiu slávu. Je to **spásne tajomstvo**, pretože „pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil z nebies. A mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny“. /Krédo/ Je to **dialogické tajomstvo**, v ktorom Boh nenanucuje svoju vôľu človeku, ale pýta si súhlas od pokornej Panny z Nazareta. A nakoniec je to **tajomstvo-kódex**, pretože v zárodku obsahuje spôsoby budúceho konania Boha: spolupráca Márie s Duchom Svätým v realizácii hlavného diela v dejinách spásy, čiže vtelení Božieho Syna, pokračuje vždy, keď sa dejú nádherné prejavy milosti v dejinách ľudstva. Mária s materinskou láskou spolupracuje pri znovuzrození Božích detí.

Kontemplovať Máriu v rozhovore s nebeským poslom - ako je to v **Anjel Pána** - má dvojaký význam: stále viac nám približuje tajomstvo vteleného slova a zároveň nás vyzýva opakovať Kristovi áno, ktoré mu dáva Cirkev ako nevesta: „Cirkev na ňu myslí s láskou a rozjíma o nej vo svetle Slova, ktoré sa stalo človekom, s posvätnou úctou preniká stále hlbšie do prevelkého tajomstva Vtelenia a stáva sa čím ďalej tým podobnejšou svojmu ženíchovi“ /Lumen gentium 65/.

Zjednodušená formulácia

Niektoré komunity zjednodušujú **Anjel Pána**, predovšetkým ak je spievaný, a prešli od troch k jednému Zdravasu a Sláva. Tento zvyk sa rozšíril, pretože modlitba sa zdala byť svižnejšia, a teda sa ľahšie modlila, napríklad pred obedom. Toto zjednodušenie je v súlade s požiadavkou súčasnej zbožnosti, ktorá dáva viac dôraz na kvalitu ako na kvantitu. Jeden pokoncilový slogan hovorí „Nie viac omší ale viac omša“ s úmyslom upozorniť na jednu omšu, ale slávenú intenzívnejším a zúčastnenejším spôsobom.

Je pravda, že takto sa vytráca nastarší historický prvok z modlitby **Anjel Pána**. T.j. tri Zdravasy, ale zachováva sa bohatstvo biblických veršov a záverečná modlitba. Možno je lepšie upustiť od dvoch Zdravasov, ako upustiť od celého **Anjel Pána**. Skutočným ochudobnením tejto modlitby je však rýchlosť života, ktorá zabraňuje zastaviť sa a zamyslieť sa - ako to robí dvojica zamilovaných dedičanov v diele Anjel Pána od maliara Jeana-Francoisa Milleta - v skutočnej meditácii o Bohu vtelenom do lona mladej ženy z Nazareta, ktorá ho s vierou prijala.